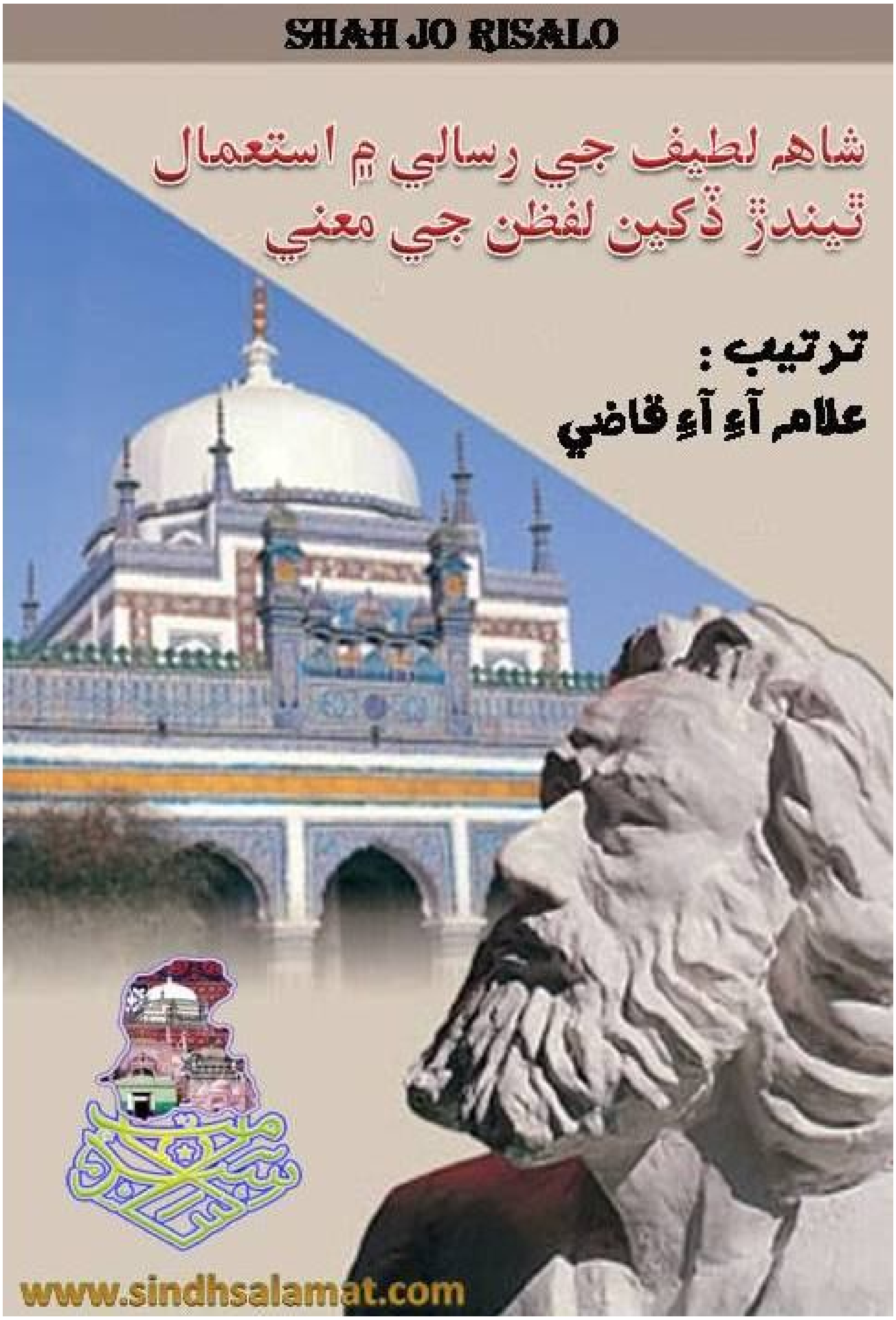
SHAH JO RISALO
شاهه لطيف جي رسالي ۾ استعمال
ٿيندڙ ڏکين لفظن جي معني
ترتيب :
علام آءِ آءِ قاضي
www.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت **ڊجيٽل بوڪ ايڊيشن** سلسلي جو ڪتاب نمبر **ٻيانوي** (92) اوھان اڳيان پيش ڪجي ٿو. ھي گلدستي جھڙو ڪتاب **شاھ عبداللطيف ڀٽائي جي رسالي** ۾ استعمال ٿيل ڏکين لفظن جي معنيٰ تي مشتمل آھي. جنھن جي ترتيب علامہ آءِ آءِ قاضي صاحب جي رسالي مان اسڪين ڪيل آھي.

ٿورائتا آھيون پياري دوست وقار احمد سومري جا جنھن جي محنت سان رسالي مان اسڪين ڪيل صفحا سندس فيسبوڪ پيج تان ڪتابي صورت ۾ سنڌ سلامت تي پيش ڪجن ٿا. ھن محنت جو مقصد ھڪ ئي آھي تہ لطيف سائينءَ جو پيغام وڌ کان وڌ دوستن تائين سولي نموني ۽ سمجھاڻيءَ سان گڏ پھچائجي.

اوھان سڀني دوستن، بزرگن ۽ ساڄاھ وندن جي قيمتي مشورن، راين، صلاحن ۽ رھنمائي جو منتظر.

محمد سليمان وساڻ
مينيجنگ ايڊيٽر (اعزازي)
سنڌ سلامت ڊاٽ ڪام
sulemanwassan@gmail.com
www.sindhsalamat.com

معنيٰ جي پٽي

الف

آٽڻ: ڙالن جي چرخي ڪتڻ جي جاءِ. اڱڻ - صحن.

آٽ: سوز، ساڙو، گداز.

آٽن: سڙن.

آٽي: (آٽڻ=رجائڻ) رجائي، ڳاري، ملائي.

آٽيا: ڳاهٽ ٿيا، ڳٽ ٿيا.

آٻاتو: اوڻتو، ڏاريوڙ، غير.

آجو: آزاد. ڇٽل.

آجڙين: (واحد: آجڙو) آجڙين کي، ٻڪرارن کي، ڌنارن کي.

آجڪر: ثمر، ثوت. آڌار. پرجهلو.

آچار: تير جو نيشان، هدف.

آچارا: لهرن جون ليٽون، گجي.

آچارو: چر جي ڳوٺري.

آديس: جوڳين جو سلام، بندگي.

آديسي: تارڪ فقير.

آڏ ترڇيا: ڏنگا ڦڏا، ابتا سبتا.

آڏت: سچ.

آڏ وڏائي: خاص وڏائي، شان.

آر: سير. تڪ. وهڪرو.

آراڙ: وطن، گهاٽو جهنگ.

آراڙي: ڏٽ جو ڪاڌو، سادو، غريباڻو طعام.

آراڻ: اٿٽت.

آر ڪٽين: آر ڪٽن ۾، مهاندن ۾.

آروڙجي: سخت ڪاوڙجي.

آرڻ: جنگ جو ميدان، جنگ.

آريچ: خشڪ زمين، غيرآباد زمين.

آڙيڪا: ور وڪڙ.

آزوري: آزاريل.

آسارو: آسرو - آڌار.

آساروس: سندس آسرو.

آسانگو: آس، آسرو، اميد

آسر: آسرو - اميد.

آسڻ: وهڪ جي جاءِ - ٽڪاڻو.

آڪاھ: آڪهه - ڪڙم - ٽٻيلو.

آڪرو: اتاسرو. گهڻو. مهانگو.

آڪر: ڪڇو ڳيڙو.

آڪڙي: ٿاٻڙجي.

آڪون: هڪ ميوو - اڪڙوٽ.

آڪڙيان: ٿاٻڙيل، ٻاهڙيل.

آڳن: سالڪن، اڳوانن.

آڳ: سنجهه - راز. وارو - وجهه.

آڳانجهو: اڳرو. زياده - جهجهو.

آڳاندو: دلاسو. پناهه - بچاءُ.

آڳانديانون: جوڙيانون. اڏيانون.

آڳهه: پرجهلو - آڌار. ڀروسو.

آڳاهون: اڳيرو، اڳتي.

آڳڙين: آڳ وارن - لوهارن.

آڳهتجن: ڳنڍ ٿين. بند ٿين.

آلائش: گندگي. ناپاڪائي.

آلودو: ميل سان ڀريل. ناپاڪ.

! !

آما: (واحد: آمو) انب.
آميريانئي: آرسيءَ ڪانئي.
آنَ: آءٌ. اوهان.
آنر: نياڻا اٺ. ڪيرولي ڳاهه جو قسم. هڪ قسم جو وڻ – آمله.
آنهن: ڪوهه جو حوض – آواڙو.
آوار: ڇتيل. ڀڪڙيل. آسپاس.
آواڙ: اجائي، عبث.
آوَن: اچن.
آونگ: رڌ پچاءُ جا ٿانءَ.
آهَرَ، آهار: آڌار – آسرو.
آهَرُ: وٿاڻ. ڪونار جنهن ۾ سال چارو ڪائي، سال جو ڪاڌو.
آهيرا: آڪيرا.
آهڙا: ڏکيا – اهنجا – مشڪل.
آهيڙي: شڪاري، صياد.
آبل: امان – ماءُ. سڪر زال.
آبَ: ابو – پيءُ.
آبر: ڪڪر، بادل.
اِبر: سُئي.
آبڙو: ابڙو سردار جنهن سومرن جون ساسون جهليون هيون.
آبَهانَ: (ابهڻ = بيهڻ) ابو ٿي بيهان. بچان. امن ۾ رهان.
آبهو: بچو، امن ۾ رهو.
آپانجڻ: ڪومانجڻ. د ونهاتجڻ.
آپاهرا: آپهرا – تکڙ ڪندڙ. جلدباز.
آپُڏي: بي سمجهائي – اياڻپ.
آپڪار: پڪار. نعرو.
آپا: بيٺا. بيٺل.
آپيڪڙا: پِن تي بيٺل. ابي پير بيٺل.
آپو: بيٺو، بيٺل.

اپي وبا: آٿي ويا.
آپيک: پيوک.
آپيندبون: پيهندبون.
انت: نهايت. حد.
آتاريو: لاهيو. دفع ڪريو.
آتانگ: اڻ تانگو. اونهو.
آتائون: ڇپائون.
آتائين: ڇپائين.
آتو مانءِ: چيو مانءِ، توکي چيم.
آتور: بيمثل. لاثاني.
آتوريا: اڻ توريل. آسيا. ڳوٺا.
آٿو: وسيو. وسيل مينهن.
اِثبات: ذاتيءَ جي هستيءَ جو اقرار.
آپاريا: پار وارا – پرانهان.
آپٽي: (آپٽڻ: کولڻ) کولي. کُليي.
آپر: گهڻو. بيحد. بيشمار.
آپڙ: تکڙو هل، وک وڌاءِ.
آپليو: آڻ پليو – اڻ جهل.
آجارا: آجاريندڙ، صاف ڪندڙ.
آجلان: اجل ڪان، موت ڪان.
اِجلس: ويهه، ويهڻ.
آجوڪي: بناجوڪي – سلامتيءَ واري.
آجهي: ٻجي – پورو ٿئي. آکلي.
آجاڻندي: آبوجهه. بي سمجهه.
آجي: ٿپ ڏني، ڊوڙي.
آجهه: (مصدر: آجهڻ) رُل – پٽڪ.
آجهور: اجهاڳ پاڻي. ڪُن. سال جي پيهڻ جي جاءِ – آجهو.
آجهائون: آجها. آسرا – پروسا. پناهه جون جايون.
آجهڻ: رُلڻ – پٽڪڻ.

آڇهُون[2]: انهان کي اڇي.
آڇاھر: اڇا - سفيد.
اڇل: اٿل - پلٽ (پاڻي جي).
اڻميو - بي انداز. تکڙو - تيز.
آدورانون: دانهون - پڪارون.
اِدغام: ٻن حرفن يا آوازن جو
پاڻ ۾ ملي هڪ ٿيڻ.
آدوھا: آڌما. جوش. آسنگ.
آڏاڻا: آيريا. پيدا ٿيا.
آڏر: ٻنائيڪ. ري آجھي. ضعيف.
آڏ لڳيون: اڏ پوريل (آکيون).
آڏوتي: اڻ ڏوتل. ميري. ناپاڪ.
آڏي: گوشت وڍڻ جي ڏڪي.
آڏيار: پاسو ڪندڙ. پار ويندڙ.
آرا: ڪِلا.
اِرادت: اِرادو. ازل جو ليکو.
آرتو: رت ڳاڙهون. ڳاڙهو.
آرتي ڳاڙهون: رت ڳاڙهيل.
آرٽ: الٽ - چرخو.
اِرث: ميراث. ورثو.
آردا ٻيگيون: لاغرض ٻاٽهيون.
ارداس: ٻندگي. عرض. سوال.
آرڏا: زوراور.
آرزان: سستو - سهانگو.
آرک: اڻ رتل. ناپرهيزگار. بيوفا.
آرڳ: الڳ. پري - ڌار. بيزار.
آرغج: ٻانتو.
ارم: بهشتي پوشاڪ. اِرم جو لباس.
آروٽ: ڪچو. خام. غير واقف.
آروٽ: بي آبي - خشڪي. سوڪ.
آربج: رَبج ٻنان زمين. خشڪ.

آڙانگ: اڙانگو - ڏکيو - مشڪل.
آزل: اصل. ڪائنات ڪان اڳ.
آسارا: غافل. ويسلا.
آساروس: سندس آسرو. ڪيس آسرو.
آسار: ٻنان سار جي - غافل.
آسک: سک ٻنا. ڏکي. بي آرامي.
اِسمِ اعظم: خدا جو وڏو نالو.
آسُور: اسر. پرھ ڦٽي ڪان اڳ.
آسور: سور ڪان سواءِ.
اِشارتون: ڳجها اِشارا.
آشهد: شهادت جو ڪلمو. 'اشهد
ان لا اِلٰه اِلا اللّٰه و اشهد
ان محمّد عبده و رسوله'.[4]
آصيل: شريف. ٻانئتو.
اظالم: ظالم، ڪنور. ظلم.
اِعْراب: جملي ۾ ٻيهڪ مطابق اسم
جي آخري حرف جي زير زبر.
اعرابين: (واحد: اعرابي) ٻرپٽ ۾
رهندڙن - ٻدُوين. ماروماڻهن.
افسوساءَ: افسوس سان.
آڪاج: نڪار. نالائق. نڪمي.
آڪيل: آڪلاءَ. جلدي.
آڪيڙيو: سڪيو، واجهايو.
آڪا: جانور وغيره ان جا دانا جي
پوچارا درياءَ ۾ ڀيتا طور وجهن.
آڪتا: جيا ڳي پار ٻيا. اڪريا.
آڪتي = پار ٻئي.
آڳر: عود جو وڻ. خوشبوءِ.
آڳوندرو: ڳوندر يا غم لاهيندڙ -
غمتار. ٻنا غم جي. ڳهڻو پاڻي.
آڳب: اڳوان. مهندار.

آڳاھون: پري. اڳيرو.
آڳرو: مٿاهون. سرس ـ ڪيٺو.
آڳيتِ: اوڳھڙ. بڌرائي. ٻڌر.
آڳيا: ڳڌجي سوڙهو ٿيا.
اڳھنين: تون قبول ٿئين ـ اڳيامين.
اڱڙا: انگ ـ عضوا.
آڱڙين: عضون مان ـ انگين.
آل: عيب.
اِلاالله: سواءِ الله جي، فقط الله.
اَلانسان سِرِّي وَ اَنَاسِرُّهٗ:
'انسان منهنجو ڳجهه آهي،
۽ آءٌ سندس ڳجهه آهيان'.
اَللهُ بِكُلِّ شَيءٍ مُحِيط: خدا
سڀ تي حاوي آهي. هرشيءِ
ذٽي جي گهيري ۾ آهي.
اَللهُ وَلِيُّ الذين آمنوا يخرجهم
من الظلمٰت الى النور: الله ايمان
وارن جو دوست آهي ۽
ڪين اونده مان ڪڍي روشني
۾ آڻي ٿو.
آلاهر: الله جي مدد سان.
اِلاهي ٺهار: الله تنهنجي آڌارتي.
آلتيم: سَليمُ ـ سٺايم.
آلٽي: سچ لٿي.
اَلدنيا جيفة وطلا بيها ڪِلاب:
'دنيا ڍونڍ آهي ۽ سندس
طالبو ڪتا آهن'.
اَلذين آمنوا وكانوا يتقون:
'آهي جن ايمان آندو ۽ جي
پرهيزگار يا متقي آهن'.
الڙ: اڻ آزمودگار. اڻجاڻ. پوروڙو.

اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ: 'ڇا مان اوهان جو
رب نه آهيان'؟
اَلسفر قطعة مِن النار: 'مُسافري
باھہ يا دوزخ جو ٽڪرو آهي'.
اَلعشق حجاب بين العاشق والمعشوق:
عشق، عاشق، ۽ معشوق جي
وچ ۾ هڪ پردو آهي.
اَلعشق نار الله الموقدة: عشق
الاهي ٻاريل (ساڙيندڙ) باھہ آهي.
آلف: الله جي نالي جو پهريون
حرف، يعني الله.
الفراق اشد من الموت: فراق موت
کان وڌيڪ سخت آهي.
آلک: مخفي، بيچون. ذٽي تعالى.
آلماس: هيرو. وڍڻ جو اوزار.
الوڙو: ننڍ اڪڙائيءَ کان جهوٽو.
الوڙڻ: اڪيڙڻ. ڏکي لاهڻ.
الوهيت: خدائي. وحدت.
آلهي: غروب ٿئي ـ سج لهي.
آلهير: سَٽ. ٽپ. ڇال. آچل.
آلٻوم سيڙوا: اڄ سير ڪري وڃو.
آسارو: چِڪ ـ ڪادو. سنبت.
آسائ: امانت.
آسيا: (واحد: اسيو) اڻ ميا. اپار.
آسيري: ڪبڙي اٺ وقت تاجي
جي چنل تندڪي ڳنڍ. ڳانڍاپو.
اسيس: بندگي. سيوا.
آناسي: اناسي.
آناعبد: آءٌ ٻانهو آهيان.
آنان: احمق. نادان. مست.

إنَّ اللهَ وِترٌ يُحِبُّ الوِترَ: 'تحقيق الله هڪ آهي ۽ هيڪڙائي کيس پسند آهي'.
إنَّ اللهَ يغفرُالذُنوبَ جميعاً: بيشڪ الله تعاليٰ سڀ گناهه معاف ڪري ٿو.
إنَّ اَولِيائي تحتَ قبائي: منهنجا دوست منهنجي چولي هيٺ آهن.
آنءِ: ٻڌ ـ سڻ. مڃ. قبول ڪر.
اَنبر: آڀ. آسمان.
اَنبرِ ين: آسمان تائين.
انت: حد ـ پڇاڙي.
انتها: پڇاڙي. آخر.
اندام: عضوا.
اَندوهه: غم. ڏک.
اندوهانِ: غم اٿن، ڏک اٿن.
اَنڌي: ڪنڌي. ڪنارو.
انگ: نصيب. لکيو. جسم. عضوو. نشان. انگهه ـ ڇهنب.
انگوا: عضوا.
انگڙ بارو: ڏنگو ـ ونگڙو.
انگيم: ڇيريم ـ وڍيم.
آنگهه: ڪاليءَ جي تکي ڇهنب.
اَنواع :(واحد: نوع) قسم ـ نمونا.
اَنيرا: راجا انيراءِ (جنهن راوَ ڏياچ جو سر وڍايو هو). راءُ ـ راجا.
آناسو: بي اجهو ـ بي ٺڪو.
آنَ ڪي: نه ڪيل. اڻ ڪيل.
آڻي: نوڪ ـ ڇهنب.
اوات: غلط رستو ـ ڪُوات. گمراهي.
اواڻي: موڳي. نادان.

اواڻن: موڳين. مورکن.
اوباهڻ: بچائڻ. سلامت رکڻ.
اوبڻ: ست وڌڻ.
اويارا: ٻانيءَ جا اپتا وهڪرا.
اوبالا: ڏوراپا، مهڻا.
اويالنان: مهڻن کان. ڏوراپن کان.
اوپڙ: زمين مان ڦٽندڙ شيون.
اوتڙ: اوجهڙ. اوڙاهه. گمراهي
اوتون ڏين: پلتجي زورسان لڳن.
اوتياڻرن: ناپاڻون ـ پلتباڻرن.
اوجاهه: اجهڻ. آڪلڻ. وٺڻ.
اوجهڙ: ڏنگي وات. گمراهه.
اوجهون: پرزا پرزا. عاجز. حيران.
اوڇي: ڏاري. خراب. خسيس.
اوڏايان: اوڏو. تمام ويجهو.
اوڊو: اڊو ـ اڊکو. فڪر.
اوڍر: ڍڪ. پردو.
اوڍڪو: ڍڪڻ ـ پناهه.
آور: هلان ـ ڪاهه. رُوڙ.
اوراتو: مانڻ. روچ، غم. مصيبت.
اورانيون: ڍڪيون. پربون.
اوراران: اورينءَ پران (دريا جي).
اوراڙ: درياهه جو اوريون پاسو.
اورَپ: گوڙ ـ ڄاڄ. ٻيا. ڳالهه ٻولهه.
اورين: حال ٻڌائين ـ ڳرهين.
اوڙڪ: پڇاڙي. نيٺ. گهٽو.
اوڙڪيو: پروڙيو. معلوم ڪيو.
اوسا: سڪل، سُڪا.
اوسار: نه وسرندڙ. جٽاءُ ڪندڙ.
اوسارين: مانڻ ڪن. روچ ڪن.
اوسر: اڻ هوند. مصيبت.

آسڙان: آس ۾ سڙان. انتظار ڪريان.
آوسهه: فال.
اوسيڙو: فڪر. ڳڻتي.
اوصاف: وصفون. ڳڻ. چڱائي.
اوڪ: پاڻيءَ جي پالوٽ.
اوڪائين: موڪاني ڪن، موڪيون ٿين.
اوڪر: اڪلاءُ. نيڪال. لانگهو.
اوڳي: موڳي. غافل.
اوقابيل: عُقابيل ـ هڪ طرفان عقاب جي کنين سان جڙيل تير.
اوڳا: موڳا. سنجهيل. نادان.
آوڳڻ: آوگڻ. گناھ.
آوڳڻي: ڏوهارڻ.
اول: بند. روڪ. اھا ڪنڌ جنهن ۾ درياھ ڪڪ ۽ ڪاٺيون لوڙهي آڻي ڇڏي.
اولا: ڇانئون. ڍڪ. پناھ.
اولو: پيڙي کي هلائڻ جو ڳن.
اولاڪڙ: آلڪو. ڏک. صدمو.
اولجان: ڏڪجان، ڏيلهجان.
اولون ڪرڻ: ياد گيريون ڪرڻ ڍڪ ڍڪڻ.
اولون ٿيڻ: ڏکجڻ. بيزار ٿيڻ.
اولاڻو: لولي.
اولاڻي: خالي. سنجڻ بنان (وهٽ).
اولاڻيو: خالي. پلاڻ بنان (وهٽ).
آولِيءَ: مشڪل، ڏکيءَ.
اولي: پيڙيءَ جو ڳن.
اوليون: پتڪيل ـ ڳرھ (عورتون).
اوليهن: لوڙهين. ڏيلهين.
اوليو: لڙهيو. پتڪيل. ڏيلهيل.

اوناءِ: عرض قبول ڪر.
اونڌا: ابتا. بي عقل.
اوڻا: اڻ پورا. خالي.
آونت: اڻبڻت. ناسازي.
اوهري: (اوهرڻ = پيڙين جو روانو ٿيڻ) اسري. نڪري.
اوهيڙ: انهيءَ وقت.
اوهيرا، اوهيڙا: وسڪارا.
اوئيون، اويون: پاڻيءَ جون ننڍيون سانداريون ـ ڪنليون.
آويسي: اھو صوفي جو اويس قرني (جنهن نبي صلعم کي ڏسڻ يا ملڻ کان سواءِ غائبانہ سائس محبت ڪئي ۽ ڪيس مجيبو) وانگر ظاهري مرشد جي بدران نبي صلعم يا ٻئي ڪنهن اهل مماتي واري ولي الله سان پنهنجي ارادات ۽ محبت رکي ۽ فيض وٺي.
آهاءُ: شعاع. چمڪات. سوجهرو.
اِهائين: اِتائين.
آهڃ: اهڃاڻ. نشان.
اهڃاڻان: سندن اهڃاڻ.
اهڃاڻيون: نشانيون.
آهرائينس: (اهرائڻ = پيڙي هاڪارڻ) هاڪاريس، ڏيلهيس.
آهس: روشني. تجلو. ـ ڪ.
آهنج: ڳهٽ. نيالو. ڪسو.
آهنجي: اوهان جي.
آهل: لاڙو. روش ـ نمونو.
اِئائين: اِتائين، انهيءَ هنڌان.

ابر پير: اچڻ وڃڻ. لاڙو. نمونو.
آيَنگ: مستان. بيپرواھ.
ايلاچئون: ايلاچن کان. (ايلاچو: هڪ قسم جو ريشمي ڪپڙو).
اِيھَہ: اِھو.
ايھيءَ: اِھڙي.
آئِين: اوھين – توھين.

ب

بالله: قسم خدا جو.
باب: در. حق ۾. بابت.
بابُو: فقير. سامي.
بابل: بابو – پيءُ.
باري: ڌڻي. خدا. سخت – ڳرا.
باز آڻڻ: روڪڻ.
بازندن: راند ڪندڙن.
باک: خبر. پره ڦٽي.
باکُون: روشنيءَ جون شاخون.
بانَ: ورن – رنگ. تير.
بانا: رنگ. بيان.
بانَ بري: ٻئيءَ رنگ. پيوت.
باھوتي: ننڍڙي باھ. دونهين.
بتُن: انساني پتلن، عام ماڻهن.
بَٽَ: پَٽَ – ميدان. گهٽو.
بُٺَ: ٻني. ڍڳ. سچ.
بٺي: قبر.
بڇائيون: بڇڙايون.
بڇن: بڇڙن. بدڪارن.
بحري باز: وڏو باز – شاهين.
بخرو: حصو. نصيب.
بِدا: وداع ٿيڻ. معاف ٿيڻ.
بَدُو: جهنگلي. گندو.

بداماڻي: بدام جو رهاڪو.
براد: برات. سَنَد. خوشي. ڇڄ.
برجن سين: چوٽين سان.
برجنگ: سرڌنگ ساز.
برخيز بده ساقي: 'اٿ، ڏي اي ساقي'.
بردار: ميوبدار وڻ.
برسي: وسي.
بصير: بصيرت وارا. ڏاهو. ڏسڻهار.
بصيرت: بينائي. دل جي اک.
بُرفت: ڪوهستاني قوم. جبل جا ماڻهو.
بَري: ٻئيءَ هالو. برهڻ جو رهاڪو. تارڪ فقير.
بريان: عشق ۾ پڪل. سڙيل.
بُڪاء: روڄ، راڙو.
بَڪَتِ العَينان في هواک دماً: 'تنھنجي عشق ۾ اکين رت رنو'.
بِگر: بغير. سواء.
بُگري: بغلي. گودڙي.
بِلا شَيخٍ مَن يَمشي في الطَّريقِ: جو مرشد کان سواء طريقت ۾ هلي ٿو (سو انڌيءَ شخص وانگر آهي، جو سمنڊ ۾ پيڙيءَ کان سواء هلي ٿو.)
بِلو: آسرو. اجهو.
بلي: حوالي. آسري.
بلي لائي: منزل تي رسائي.
بُن: بڻ. بنياد.
بندر جن: بندر وارن.

ٻوٽن: اُٺن.
ٻُود: هستي. وجود. بقا.
ٻور: ڪيوڙي جو قسم.
ٻورانو: سونهون.
ٻُوبون: هڪارون.
ٻهن: ٻڙنڪن (ڪتا).
ٻيهر: قطار. قافلو.
ٻيانيد: اوهان اچو.
ٻيباڪ: بيفڪر. نِي ڊپو.
ٻيٺ: ڪمر. سند و.
ٻيخوڏ: بي‌سرت. خودي کان سواءِ.
ٻيدي: بيابان. سڃ.
ٻيڙُ: ڪوهه. چشمو.
ٻيران: ويران. حيران.
ٻيراني: ويراني.
ٻيراهه: غلط رستو. گمراهه.
ٻيزنون: جهنڊيون.
ٻينا: ڏسندڙ. روشن.
بِي يُبْصِرُ وَ بِي يَسْمَعُ:
مون ذريعي ڏسي ٿو ۽ مون
ذريعي ٻڌي ٿو.
بِي يَمْشِيُ وَ بِي يَنْطِقُ:
مون ذريعي هلي ٿو ۽ مون
ذريعي ڳالهائي ٿو.

ڀ

ڀاڀانا: اباڻا. مائٽ - عزيز.
ڀاڀاڻن: اباڻن.
ڀاپرين: پيرجا.
ڀاتاڙي: سوڙهل. منجهيل.
ڀاڄهائج: ڀلائج - ڀاڏائج.
ڀار: ڀاهر. ڀائي جو ڪن.

ڀارت: ڳانڍو. سڱنهار.
ڀاروتن ۾: ڀارائين ڪيڙن ۾،
ڀاراڻي وهي ۾.
ڀاري: ڏري. جاءِ. ٽولي.
ڀاڙو: ڪارو (ڀاڻي).
ڀانُ: ڀانيون. غلام.
ڀانڊيس: ڀانڊين تي. مچيءَ ڦاسائڻ
لاءِ لڳل رڇن تي.
ڀانڊو: لُنڊو ڪتو. بدمعاش.
ڀانڊي: درياهه ۾ لڙهندڙ ڪاٺي.
ڀانهوتا: ڀانئين جا ڳيهه.
ڀانهوتي: ڀانئڙي - گولڙي.
ڀانگهير: ڀاڪر.
ڀاڻ: تير - ڪان.
ڀانڙ: ناڙ جو سامان.
ڀاڻين: راڻين. بيگمن.
ڀپارا: ٻنهي طرفن کان. آرپار.
ڀپڙي: ٻن پڙن واري - سپ.
ڀِڃي: ٽُڪي - هلاڪ ٿي.
اَڀَڃهارت: ڀڃهارت - ڀرولي.
ڀُچڪل: چوهه سان لڙهندڙ.
ڀُڌِ: سمجهه - عقل. هوش. چاڻ.
ڀَڏا: ڀيتا. ڀ ڀ.
ڀڏيس ٻول: واعدي جهليس.
ڀڏاعين: ڀ دفعا - ڀ ڀيرا.
ڀَرَ: مصيبت. ارمان.
ڀُرَ: چنڊو. ٽڙو.
ڀَرُ: ٻل - زور.
ڀُرَ: وارن جون چڳون. چوٽي.
ڀُراڻي: وڃاڻي.
ڀَرڀَرُ: ڀاءُ ڀاءُ.

ٻڙد: ڏاند.
ٻر ڪيو: گھوريو- قربان ڪيو.
ٻرن: وڄن.
ٻرنگو: درنگو. ٻڇاپڙو.
ٻري: ماندي ٿي. سڙي.
ٻرياڻي ته ٻار: جي ٻاھ ڏُکي
اٿي ته ڏُکاءِ.
ٻڙڪن: ڪڙڪن. سڏڪن.
ٻڙو: ڪپھ جو ڏرو. ڍڪ.
ٻڙي: اڙي! ادي!
ٻڪي: ڦِڪي. سُٽي.
ٻلاٽي: ڏسو 'ٻيلاٽي'.
ٻلر: ٻارڙي، معصومڙي. ڇوڪري.
ٻلن: (واحد: ٻلو) اک جو نارو.
ٻلبار: واھڙ جو نالو. جڏوءِ جو نالو.
ٻن ٻوڻ: ڪڏ ٻوڻ.
ٻن ڏيڻ: ڪڏ ۾ وجھڻ.
ٻن: ٻنا. ستاهان پٽ.
ٻنيان: گھران. در اندران.
ٻنڌ: بند. گنڍ. شرط.
ٻنڌڻ: گنڍ. لاڳاپو. حيلو وسيلو.
ٻنگ: ڪان. تير. درياھ جو ور.
ٻني: ٻني- ڪارسازي.
ٻوڏ: ڦتڪار وارو جواب. ڦوٽ.
ٻوڙ: جوان اٺ. ٻڻ جا ڪجڙا اٺ.
ٻورا: ڏورڙا. ڇڙا.
ٻوڙ: پاڻي جي اٿل. تار پاڻي.
ٻوڙو: ڳاھ جو ٿُپ. جهنلو. آڌار.
ٻوڪ: ٻوڪجڻ. ٻور جهلڻ.
جواني جو ٻوھ.
ٻولاهيون: سامهون اچي ٽکي
واريون سينهون.

ڀھ: ويھ.
ڀھ ڀھ: واھ واھ!
ڀنار: پاھر.
ڀنهون: گهٽو. ججهو.
ڀتنان: ٻن ڪان.
ڀتير: زال. جوءِ. عورت.
ڀيرا: ذرا. تکرا.
ڀڙياتو: ڀيڙيءَ وارو.
ڀيل: ٻه گڏ- ٻيلھ.
ڀلاٽيون: درياه جا وٽن وارا
ٽيڊا بيٽ.
ڀلانگ: ٻه قدم- وک.
ڀلپ: همراهي.
ڀلبو: همراهي. سنگت.
ڀلي: همراھ.
ڀلهي: لس ڀلي ۾.
ڀلياڻي: ساٿياڻي.
ڀلهي ڏٺي: لس ڀلهي جو حاڪم
(جام سپڙ).
ڀهر جاٻڻ: ڄڻي مري ڄيڻ.

پ

پاڄ: پاڄوڪڙ زال ٻي لڄي.
پار: پاٺو.
پاروڙي: رڍ. لوئي- ڪٿي.
پاڻ: پاڻڻ. خود. ھت
پاڻ: وڏو. پيالو. ٺسري.
پاٺو: مغروري. وٺاڻ.
پاڻاڻي: شريڪ. پاڻيوار.
پيوت: مٺي. ڦلنهار.
پٽي: پراڻي. ڳرياڻ.
پڃنان: پڃ ٽير ڪان.

ڀرم: لڄ. پت. شرم.
ڀرن: لنوَن. ڀون ڀون ڪن.
ڀري: راضي ٿي.
ڀيري: ڦيري.
ڀريون ڀون ڀواريون: ڀيانڪ ڀڪون ڪرن.
ڀڙا: ڳنڍيون. ڳوڙھا.
ڀڙڪن: جلن. مچ ڪن.
ڀڙن: ملن.
ڀڪليا: مٽيءَ ھاٿا. ميرا.
ڀَلُ: ڦل. تت. جوھر.
ڀُلڪار: ڏمڪار. ڏمر.
ڀُلن: ڀلڪار ڪن. ڏمر ڪن.
ڀَنيا: ڪارا ڳھنڊيدار وار.
ڀَنبوليا: ڀُليا. موھيا. مست ٿيا.
ڀَنگُ: رخنو، ڦيناڙو.
ڀُنگا: جھوپڙا.
ڀِنَن: آلا ٿين.
ڀَنَڻُ: روڄ. ماتم.
ڀِني: وھائي (رات). ڀيڄ ڀني.
ڀُٽان: وتان، ڳھمان، ڦران.
ڀُور: ڀوري رنگ جو اٺ.
ڀُورل: وسوڙل، ڀوري.
ڀوڳ: عيش. طعام.
ڀُوڻ: ڀوڻيي. ڦرڻي. خبر.
ڀيڇي: ڀلي. ساٿي.
ڀيڏي: ڪارائي وارو ھڏو.
ڀير: نمونو. ڍول.
ڀيرم: چرخو.
ڀيريون: نغارا.
ڀيلاڻ: چرخ جي جاءِ ڪان.

ڀيلو: ڪچو ڳيڙو.
ڀيلي: لتاڙي ڪائي ناس ڪري.
ڀيٺين: ماڳن تي. جاءِ تي.

ت

تاب: تابش. سڪ. دھشت - ڊپ.
تات: يادگيري. طلب.
تات توت: ڳولاڦولا. پڇار.
تاريُ: آڏار. سدا.
تاڙ: تاڙي. روڪ - انڪ.
تاڪَن: تڪيندڙن.
تاڪي چڙيا: پوري چڙيا.
تانگھ: سڪ. اڪير.
تانگھيندِيس: ڳوليندِيس.
تاڻ: ڇڪ - ڪشش. ڪاھ
تاڻين: ڇڪين. تکو ھلن.
تائب: توبھ ڪندڙ. بچائيندڙ.
تايائون: تپايائون. زور رکيائون.
تبرون: ڪھاڙيون.
تر ڏانو ٿين: بدسوڻ ٿين.
تيتُ: مقرر تاريخ. چنڊ جي تاريخ.
تِجھي: ڪل لاھي. ڪوري.
تُراب: خاڪ. مٽي. فنا. نيستي.
تَراز، تَرازو: ھلڪي پيڙي.
تُراڙي: تارازي - ساھمي.
تَرنجڻ: پيرن جا ترا زخمي ٿيڻ.
تروڪڻيون: نيڏاتر - ترو ڪڙيون.
تريون: ڪکن يا ڪانن جو ترھو.
تڙاءِ: تڙان - تڙ ڪان.
تڙجھل: تڙوٽ.
تڙتڙ: ھرھڪ تڙ.
تسا، تسٺا، تسيا: بکون.

تسليم: مڃڻ. قبول ڪرڻ.
تُسڻ: راضي ٿيڻ.
تعجيل: تکڙ جلدي.
تعظيماً: عزت خاطر ـ مان خاطر.
تَفَاؤل: چڱو سوڻ. فال.
تغيري: ڦيرو. تبديل.
تقاوت: خدا جو ڊپ. پرهيزگاري.
تِڪ: يڪي ساهي پيڻ. ڳيت.
تَڪون ڪرڻ: ڪِٽُون ڪرڻ. ويچار ڪرڻ.
تَڪيو: ٺڪاڻو. اجهو. آسرو.
تَڳڻ: جٽرو رهڻ. گذر ڪرڻ.
تَڳِيي: اونداهي رات.
تَلُ: مٽ ـ جوڙ جيس.
تَل: ترايون. تلاء.
تليارا: تلين وارا سوڙ.
تُن: سوراخ ـ ٽُنگ.
تُنبائڻ: ڪِبه ٻجائڻ. ڪِبه پرائڻ.
تُنبو: وڄائڻ جو ساز. طنبورو.
تُنبير: تنبور وڄائيندڙ. پان.سنگتو.
تُنبُڙي: تنبي سان ننڍڙو ساز.
تنگنان: گهيڙ مان. لنگهه مان.
تنگون: ڪشالا. ڏوڙون ڏکون.
تنوراء: تنورن مان. ٻاه مان.
تَنُ: تَنُ. بدن.
تَٽي: پلؤ. ڇِڪ. سکهه. آڌار.
تَواضع: نياز. نماڻائي.
توانو: تندرست. سگهارو.
تواني: بطال. پتکيل. گمراهه.
توڏ: توڏا ـ اٺ. سهڻي ستاء.
توڏي: نازنين عورت (سهڻي).

تُور: ولين ۽ ٻوٽين ۾ ڪچڙا ڦل. بنياد. ٻڻ.
تور: هڪ جيڏو. جوڙ جيس.
توڙا: توڙ کان. اصل کان.
توڙي: لتاڙي. جهاڳي.
توشڪون: گاد پلا ـ ٻڙائيون.
توڻ: هڪ وڻي جو ڪاڏو. ڦُوت.
توهه: مهرباني. فضل.
توءِ: تنهن هوندي به.
تِيهائين: انهيءَ کان ئي. اتائين.
تهوارون: پرزا پرزا. ليڙون.
تان: تان. تنهن کان.
تيائين: تائين.
تؤنَس: آسات ـ اچ. تپ.
تي: تنهن ڪري.
تيئون: تراريون.
تيلان، تيلاهين: تنهن ڪري.
تيلي روءِ: سائيڙي رنگ سان.

ٿ

ٿاجا: ڪچهريون. مجلسون.
ٿاڪ: ٺڪاڻو. جاء.
ٿاٺا: ماڳ. ٺڪاڻا.
ٿر ٻاپيهو: ننڍڙو ڳاڙهو ڳيرو.
ٿرٿون ڌار: ٿر وارن کان ڌار.
ٿڪ هنيام: (ٿڪ هڻڻ: برباد ڪرڻ) تج سمجهيم. برباد ڪيم.
ٿڪيندي: لنگهندي. گذرندي.
ٿوپ: مدد. آڌار. ٽيڪ.
ٿوري: ڪم ذات.
ٿوڪ: ٿول. مال. اسباب.

ٿونا: ٽڪرون
ٿوٿيون: ٽٽيا. ٽيڪرون. آڏا.
ٿوهر: سُک جو وڻ (جنهن مان کير نڪري).
ٿُور: ٿاڦر. آرام.
ٿُپڪ: بس ڪر. بند ڪر. هڻ.
ٿپلي: ٿيري سجي.
ٿيهون: اسان کي ٿئي.

ٽ

ٽانڊين: ٽانڊن تي.
ٽانڪيو: وڏيو چيريو.
ٽاڻ: ٽانو. طعنو.
ٽُبڪ: چلي - ٽوڪرو.
ٽڪ: چرخي (ايٽ) جي لرڊيي سيخ
ٽڪيو: ڏاڍو. جٽيو.
ٽنڪر: تير.
ٽوري: ڳيهاڻي. ٽڪڙو هلائي.
ٽول: شيون. سامان.
ٽولنان: ٽوليءَ کان.
ٽهاري: نباهي. هلائي.
ٽيڪڻ: ڦهڪڻ. سڦيرو لڳڻ.
ٽايرن: ٽيڏانيون - ڏنڪائيون.
ٽيڙو: ٽن ٽارن جو نڪت.

ٺ

ٺاٺا: ٺاٺا - ٺاٺا - خالي.
ٺاٺارو: ڀڳل ٿانون کي ٺيڪيندڙ.
ٺر: ٿڌ. ٺاڌو. آرام.
ٺاڪر: سردار.
ٺپ: وڍ. زخم.
ٺپن: ٺپن تي. زخمن تي.
ٺهرن: ٺاهر ڪن. ڌرا ٻيهن.

ث

ثابوت: پورا. سچا.
ثابوتي: ثابت قدمي.
ثنا: واکاڻ. ساراهه.

پ

پاپوڙو: ٻڻ جو ڦر.
پاپوهه: سُرڪ. ٻُشڪ. سرهائي.
پاپوهڻ: سُرڪڻ. مشڪڻ.
پاپوهيا: سرخرو ٿيا. سرها ٿيا.
پاتار: پاتال. اوڙاهه.
پاٿي: پيڙيءَ تي پار اڪاريندڙ.
پاتوندر: سخي. در ڀيندڙ.
پاٽ: راڳيندڙ. ڳائڻو. ميراسي.
پاجي: خسيس. نوڪر.
پاجاٿان: ٻنڌ جي ٻجاڙيءَ ۾.
پاجامي: بادشاهي.
پاراپو: نياپو. سنيهو.
پاران: هُن پار کان.
پارايان: سندن نياپا.
پارجو: ڪڙو.
پارڻ: پورو ڪرڻ. پوڄڻ.
پارنان: پار کان - طرف کان.
پاري: ڪنڌي. پاسي.
پاريون: نهرون - سيرون. لانيون. وسڪارا. نارا.
پاڙهيري: شڪاري.
پازي: گولي - پاسي. نسج.
پاساريون: پيٺن جا پاسا.
پاسنگ: تارازيءَ ۾ ڪاٺ لاهڻ جو پٿر، پٿر وغيره. جراب.

ٻاڪرُيِن: ٻاڪرين ڪِي - زرهه وارن ڪي.
ٻاڪڙين: ٻاڪڙي. ٻِڙي.
ٻاڪِيي: ڇيڙي - ٻِتري. رب.
ٻاڳِ: پڳ. تاج. دستار.
ٻاڳوڙي: ٻاڳوڙي ۾ - رڪاب ۾.
ٻاڳرا: پڳ وارا - تاجدار.
ٻالار: شاخون - ٽاريون. ٻن.
ٻالوٽ: پلٽ. اٿل.
ٻالهو: خالي.
ٻانَ: ٻان جا ٻن يا ٻِڙا.
ٻانچارُن: پنجن ورهين جا وهٽ.
ٻانڊپ: سردار.
ٻانوڙيءَ: ٻان جي. ٻان سان پريل - لال.
ٻانڀون، ٻانڀين: ٻوٽي.
ٻاڻ: آپو. خودي. هستي.
ٻاڻا: منزلون. ٺاڻا.
ٻاڻون: منزل، ٺڪاڻو.
ٻاڻيٺ: آبدار موتي.
ٻاهه: ٻاڻيٺ واري ديسي دوا، جنهن سان اَٽ جي گُرلاهين. صاف ڪندڙ دوا.
ٻاهت: ناتو. محبت. قرب.
ٻاهڙ: ٻاهڙ. پهاڙ جبل.
ٻاهورو: ٽريرو.
ٻاهون: ٻلتي - ٻوٽي.
ٻاهين ڏيڻ: ٻٺي ڏيڻ. ٻوٽي هڻڻ.
ٻاٿُر: ٿر جو ڏاڪڻو ٻاگو.
ٻيکيا: ٻين تي ٽلندڙ. ڪلندڙ.

ٻٽيو: ڏاڍو. راضي ٿيو.
ٻٽ: ٽولي. ٻنڌ.
ٻٽر: وڇائو. مرڻي وقت وڇايل تڏو.
ٻٽون: ڏرڙا ڏرڙا.
ٻٽَ: پيالو.
ٻٽ چيرَ: ريشمي ڪپڙا. ٻٽيهر.
ٻٽڻ: شهر جو نالو. شهر - نگر.
ٻٽولا: ٻٽ جا ڪپڙا.
ٻٽيءَ: مٽي. ڏکي. نياڳي.
ٻٽيهل: درياهه جي ٻراڻي ڏوري جو نالو.
ٻٽيون: ٻنڌ لاءِ سنوان ميدان.
ٻجائون: ٻجائي. ٻهتو.
ٻجران: گران. ونجهلان.
ٻجتوسون: ٻهتوسون. جهليوسون.
ٻجتوءِ: توکي ٻهتو - توکي مليو.
ٻجاڙڻ: سٽڻ. زمين تي هڻڻ.
ٻجاڙيو ٻوءِ: ٻاڻ کي سيٽيو ٻوي.
ٻد: درجو.
ٻدم: ارين ڪان مٿي عدد. ڳاڻيٽي ڪان ٻاهر.
ٻدمٺان: ٻدمن ڪان.
ٻرُ: ٻرابو - غير. ڳنڍريل سال.
ٻُر: چُر - هَل. ٻرپور - ڀريل.
ٻرانڊن: ٻراهون.
ٻُربندر: ٻوربندر (ڪاٺياواڙ جي اولهه طرف عربي سمنڊ جو بندر)
ٻرتاءِ: توکي ٻرتا. تنهنجي سپرد ٿيا.

پَرِيُون: ڏاريو ملڪ ـ پرديس.
پُرس: پنار ـ مڙس. مرد.
پُرڪٽان: ڦرڪنا. اڦون.
پَرڪند: ڏاريو ڏيهه. پرديس.
پَرمل: صاف سھڻو. نيڪ محبوب.
پَرنجي: حوالي ڪجي ـ سونپجي.
پُرندي: ڇرندي. هلندي.
پَرنيان: حوالي ڪريان. سپرد ڪريان.
پَرو: پتو ـ نشان ـ ڏس.
پَرواسي: مسافر.
پروتي: نظر ٿي. پناھ ٿي.
پَرھڻ: پهرڻ. ڍڪڻ.
پَرھي: پهري ـ پالي.
پرياڻ: پريتو ـ محبوب. ڏس ـ اھڃاڻ.
پرياڻين: صلاحون ڪن. حال اورين.
پريتون: ناتو. دوستي.
پريم: اي منھنجا پرين!
پَرين: پڙين. لائق ٿين.
پُرين: هلين، جُٽين.
پُرينتان: نسل ڪان. ساڪان ساڪ.
پَرِيُون: ريتيون.
پڙ: جنگ جو ميدان.
پڙاءُ: آواز: سماءُ.
پڙندا: ست ٿيندا. برابر ايندا.
پسارا: سامان. نظارا.
پستان: ٿڃ. آرھ.
پڪ: سرڪي. جُڪو. ڦيٿي.
پڪين: پڪن سان. سرڪين سان.
پڪاريو: اڏيو، صاف ڪريو.

پڪٿين: پکين کي.
پُڪي: پُڪي ۾ ـ نصيب ۾.
پڳ: پير.
پڳهه: رسو جنھن سان پيڙي ٻڌجي.
پڳھيو: ٻڌو. قابو ڪيو.
پلاڻيان: تيار ڪريان.
پلر: مينھن جو پاڻي.
پَن: پردو. لڄ.
پنج ڪٽي: ان مٽ. خيرات.
پند: نصيحت. صلاح.
پنڌ پور: منزل مار ـ رواني ٿي.
پنڊ: پاڻ. خود. جند.
پُنياس: پنتيس.
پُنيم: پورپون ٿيم. قبول پيم.
پنهيڙا: مسافر. واٽھڙو.
پنيون: سور لاريندڙ ليرپون.
پنٽ: پنڊت.
پٽي: خاڪ. مٽي.
پوت: دامن پلؤ.
پوج: بي انداز. جھجھو.
پُوچا: ڦلپڙا. ڦريل.
پُور: تکو. گهٽو. مستي، آرـ وهڪرو.
پور: ڪپڙي ڇڻ لاءِ ڪاٺ جو ٽڪر، جنھن تي ڳل اڪريل هجن.
پُورب: اپرندو. اپرندي جو ملڪ. منزل مقصود.
پُوريا: پورب ڏانھن ويندڙ جوڳي.
پُور ڪرڻ: تيز وهڻ (پاڻي)
پُوريا: پيرن هيٺ ڪيا. پيليا.

ڀُوريو: هليو–ويو.
ڀُوريائون: هليا–روانا ٿيا.
ڀُوريندي: ويندي–هلندي.
پوشيدن: ملوڪن.
پونئياڙي: ٽه پهري وقت. شام جو.
پونهي: توکي پوي.
ڀُوئيون: ڪپهه جون ڦهيون.
پوءِ: پوي.
پوءِ وجهندڙي: پونئي وجهندڙ.
گوءِ کٽندڙ.
پهه: خيال. رٿ.
پهاڳ: ميلاپ. وصال.
پهاڻ: پٿر. سالڪ جي خام طبع
يا وجود.
پَهايان: ريجهائيان. راضي ڪريان.
پَهت: دستور. راضو. پرچاءُ.
صلاح.
پهچ: وير. برابري.
پَهڪار: پهه ڪندڙ. هم صلاح.
پَهر: ماڻهو. مٽ مائٽ.
پَهريو: مال چرڻ ويو.
پَهس: زبردستيءَ سان.
پَهنوار: پڪار.
پَهو: ڪپهه جو ٻڙو. مرهم.
پَهئون: پڪريون.
پَهي: پانڌيڙو. قاصد. سانئي.
پَهيڙا: قاصد. پانڌي.
پَهين: داخل ٿين.
پهيون: وڙيون. پاليون. پاڻي
پيئڻ جو ٿانوَ.
پُٺان: پويان–پٺيان.
پٺ: پريٺ.

پيٺا: پيٺ–بازاري ملهه.
پيٺو: داخل ٿيو–گهڙيو.
پيچ: پيٽ جي دوا–آٿ.
پيراتي: پيرائتي. سربستي.
پيرت: پير. ڳس.
پير ٿيا: سفر تي هليا.
پيران: پيرن ڪان.
پيڙا: سور. بيماري.
پيڙي: عاجز. هيٺي.
پيڪان: تير. اکين جا تير.
پيڪڙا: پيرن جا ڪڙا–نير.
پيڪل: ڪيرٻل.
پيلو: تير.
پينام: فقير.
پَيند: پيرن جا نير.
پينڊا: مفاصلا.
پينگهڻ: ٻنجوڙين.
پيڻ: چانورن جي پيچي.
پيهه: پيڙ. مصيبت.
پَيهون: اسان کي پوي.
پيي: محبوب. پرين.
پئي، پيءِ: وانيڙو. قاصد.
پيئڪو: پيءُ جو–ابي ڏاڏي جو.

ج

جابان: بيابان.
جابر: ڏاڍو. ظالم.
جات: ذات.
جاٽ، جاٽا: زيارت.
جادم: سخي جام جادم جکرو.
جاجڪ: مڱڻهار.
جاجڪائي ذات: ميراثين جي ذات.

جاڏي: وڏي. سخت اڻانگي.
جار: سور. رنج. پيڙا.
جاڙ: اجايو.
جاڪ: ڪس. ڪارڻ. بدبختي.
جاڳر: سرود جي محفل.
جاڳوتا: ڏکيا وار. وارن ۾ پيدا ٿيل ڌاڳا.
جال: جام. گھڻو.
جالين: گھارين. گذارين.
جامع: وڏي مسجد. وڏو.
جانار: جانور- جاندار.
جانو: لئي يا گز جو وڻ.
جبات: چڱو. گدلو. ھڪ قسم جي عمدي مشڪ.
جبروتي: جبروت (سلوڪ جي ٽيءَ منزل) جي منزل تي پھتل.
جبروتان: جبروت منزل ڪان.
جتن: ڏپ. احتياط. سنڀال. حيلو.
جتَ: جتاءُ ڪر. گذار. ٽيڪ.
جتڪي: ڪڙڪي. مٿان پئي.
جديدي: نئون.
جڏ: جڏا. عيبدار. عيب.
جڏائڙي: جڏي. ضعيف.
جرَ: پاڻي. اکين جو پاڻي.
جرَ: ھڪ قسم جو خوشبودار ٻوٽو.
جرَا: ذرا. ٻرزا.
جرپئيون: جل ٿل. پاڻي ۽ سڪي.
جرَڪيا: جھرڪيا. چمڪيا.
جريدي: چڙي. اڪيلي. آزاد.
جڙ: ٻيخ. لنڊ.

جڙاءُ: جڙت ٿيل. سينگار.
جڙان: سٽ ٿيان. برابري ڪريان. لائق ٿيان.
جڙيم: مليم. ڀاڳ سٺائو ٿيم.
جزون: ڪتاب جا پاڳا.
جسراج: جاڙيجن جي ھڪ سردار جو نالو.
جس ڪرو: نامور. ناليرو.
جسو: جاڙيجن جي ھڪ سردار جو نالو.
جسودن: لاڙ جي ھڪ آڳاٽي حاڪم جو نالو.
جفاري: سختي. تڪليف.
جف القلم بِما ھُو ڪائن: جيڪي ٿيڻو ھو سو لکي قلم سکي ويو.
جڪ: واھيات ٻڪ.
جڪي: ٻڪ. ڏڪ.
جڪن: جڪ مارن.
جڳائي: جوڳ پڄائڻ لاءِ.
جڳت: جڳت. جھان.
جلاوت: جلندڙ، جليل- سڙيل. تجلو. روشني.
جل جلاله: وڏي شان وارو (ڏني تعالیٰ).
جلي: ظاھر- چٽو. وڏي آوازسان ڪيل ذڪر.
جليل: جلال وارو. وڏائيءَ وارو (ڏني تعاليٰ).
جيم: جتن ۾ رستان.
جمازن: جتن. جتن ۽ اٺن.

جمر: پيڙ جو وڻ.
جميعت: آرام. قرار.
جناب: جنابت. پليتي. ناپاڪائي.
جنات عدن: بهشت جا باغ.
جنّب: جنم. جم. حياتي.
جنبور: ڏاڙ هيندڙ ڪتو.
جنبو: مٺي ميرو. ناپاڪ.
جنّبو: لڳي ويو، چهٽي ويو.
جنّبي: جڏهن ۽ جولان ۾ اچي. مشغول ٿي.
جنجار: جنجال. جهوري.
جيندا: جند ڪان. اي جند!
جنّي: ڏوري. واڳ.
جوتي: جوت- تجلو- چمڪو.
جوئن: ڳوڏن. سونن.
جوئا: ڪوڙا. ڪوتا.
جوپ: نوجوان. مضبوط.
جُود: سخا.
جور: ظلم. ڏاڍائي.
جورائون: سخت تڪليف وارو. مصيبت.
جور ڪري: ڏاڍائي ڪري.
جور هٺي: جانا پري. زاري ڪري.
جورو: زورو. ظلم.
جوڙ نون: جوڙ سان. قدرت سان.
جوع: بک. لنگهڻ.
جوڳ: ويراڳ. ڏک.
جنهڙ: جو. جئن. جڏهن.
جيهڙا: جهڙا.
جُهار: نياز. سلام. بندگي.
جُهارين: پوڄين.

جهاج: جهاز.
جهت: طرف. لاڙو. رستو. واسطو.
جيهو: جهڙو.
جيهوء: تو جهڙو.
جيئان: جتان.
جيئائين: جتائين. جنهن هنڌان.
جوٽڪ: ذوق. محبت.
جيء: مطلق هستي. عارضي هستي.
جيائي: جيائو (هڪ تڙ جو نالو جو ڪيري تعلقي ۾ آهي).
جيائين: جتائين.
جيفو: ڊونڊ. سردار.
جيلان، جيلانه: جنين لاء. جنهن ڪري.
جيله: جيلان- جيلانهه.
جيها: جهڙا
جيهائي: جئن. اهڙي. طرح.
جيهر: جنهن مهل. جڏهين.

ج

جاماٽي: جامن جهڙي- شاهاڻي.
جرات: جيءَ. ٻاهه جو سيڪ.
جِل: (جِلُڻ=هلڻ) هل- وڃ.
جماندر: چمار. ساري حياتي.
جيندڙو: جندڙو- جان.
جئي: جڙ- ميخ.
جيرو: جيءَ. ٻاهه.
جيون: سنهڙيون جوئيُون.

جه

جيات: جهت. جهڙپ. همت.
جيائي: جهت ڪري. جلدي ڪري.

جھاجھہ: اونھو پاڻي. اوڙاھ.
جھالا: جھلڪا. تجلا.
جھالُو: پختو- مضبوط.
جھانگي: جنگ جا. مارو.
جھانءِ: آواز جي گونج.
جھائين: گھنگھرو.
جھٽ: ٿورو وقت. ذرو.
جھپ: جپ- آرام. ڪنڌي- ڪنارو.
جھپيا: مات ڪيا. جھَڪا ڪيا.
جھپيٽ: چپيٽ. ضرب.
جھجڻ: ونجھڻ. ڳرڻ.
جھُران: ڳران. رُئان.
جھُرجھُنو: پرائو.
جھَرڪن: چمڪن. سونھن.
جھَروڪو: محل جي دري.
ڪنھڙو.
جھَريون: موجون. ومڪرا.
جھَڙَ: جھٽ. جھڙپ.
جھڙپ: سَٽ. ليٽ.
جھڙڪا: چيٽون. ڪڙڪا.
جھَڪُن: طوفان. تيز هوائن.
جھُلَ: اٺ گھوڙي جو پٺيءَ
پوش. سھڻو پوش.
جھُڻ: سُرير. ڪڙڪو. آواز.
جھڻڪن: ڀُڪي وارو آواز ڪن-
ڪَرڪن.
جھوت: سَٽ.
جھُور: وڏو.
جھوريو: ٿوڙيو. ڏکويو.
جھوري: ونجھڻ. ڳَنتي.
جھُوڙا: جھابا- ٿوٺر- ڇڳا.

جھوڪ: منزل- وٿاڻ.
جھول: درياھ جي اونھي ڪنڊ.
جھپڪي: اَٽ جھڪائي.
جھيٺو: جھڪو. نرم.

چ

چاٽ: چاٽو. لذت.
چارڻ: مگنھار- ساز وڄائيندڙ.
چاري: جاسوس. پھريدار.
چاڪ: زخم. چير.
چاڳ: ناز. لاڏ.
چاليا: چاليھن ڏينھن جا چِلا.
چاڙهيڪا: ڏکيون چاڙھيون.
چانگل: چانگو. اٺ.
چانٺ: چاوت. بغض.
چاهڪ: ساوا ڪانھن.
چاءِ: باھ. چاھت.
چاء: ڪَٽُ.
چائي: چوائي.
چايان: چوايان.
چاين: چوائين. سڏائين.
چِتا: چت تان. سچيائي.
چِتان: چت سان. دليان.
چِٽائو: روشنائي. سوجھرو.
چِٽڪا: زخم. ڏنگ.
چُٽڪو: رونق. ڪوڙو ڏيک.
چِٽي: سينگاري- سنواري.
چُباتا: چُپ چپات ۾. گُنگا.
چپيٽ: چوٽ. ڏڪ.
چُرَ: هُرکر. اڻ تڻ.
چرو: ڪنڌ. چَر.
چس: لذت. ذائقو.

چِڪ: ڀِنل. گپ.
چُڪَ: ٽَڪ. ڏڪ.
چِڪنڊڙا: ڀِڪهر ڳاڙهيندا. جهڄندا.
چِڪنڊيون: چِڪڻ يا ڏڀڻ واريون
زمينون.
چِڪڻ: ڏڀڻ. گپ.
چِڪيا: علاجُ. دوا.
چُڪيءِ: ٽڪل. ڏکويل.
چُڪيِ: سرڪيِ، پِڪ.
چُڪ: ذرو. لڄ. لغار.
چِنائين: ڪاڏائين، چريائين.
چُنجَن: چُهنبن. چوڻين.
چَنگل: چنبو.
چَنُج: چِڪِج. ڪانئج.
چِڪن: ايرن. هُرن.
چوبا ڪرڻ: رس چوءِي ڇڏڻ.
ٺونا ڪرڻ.
چوڏس: چوڏهين. چئني طرفن کان.
چوڏول: ڏولي - پالڪي.
چوڏهن چارو: چوڏهن چارن
وارو گهٽين وانئن وارو.
چوگان: اڱڻ. دالان. ميدان.
چونهن: چوڻ. ران - سٿر. چاهه.
چِوَ ٽُو: چَوَٽو.
چهنج: چهنب.
چِهون: چيٻون. چِرون.
چِناڪو: ٽمندڙ ڦڙو. قطرو.
چِنان: چِوان.
چوُرنگ: چئن رنگن وارو.
شاندار.
چيتاريو: چيتي سان. ڌيان سان.

چيني: سنڀالي.
چيڙ: وارن جي چوڙهه.
چيلهيا: چيلهه جا ٻنڌڻ.
چيهان: چيهون. دانهون.
چيهو: هڪ قسم جو گاهه ۽ ٻکي.
چيڻ: چڪيا. ڏاگهه. ٻاهه.

ڃ

ڃانون: هڪارون. ٻوندون.
ڃاڃر: چِڪ - تا گهو پاڻي. چِڪڻ.
واهڙ. ڪاريون.
ڃارون: سمنڊ جا ڪناري وارا واهڙ.
ڃاڪ: توفيق.
ڃاگر: ساندارو. پخال.
ڃال: اُپ.
ڃانگ: وڏو ٽپ.
ڃانگون: ولر. ڪنڪ.
ڃانئين: ڃانوَ.
ڃُنائين: هٽ لاتائين.
ڃڙ: چوڏو. ٻرائي پيڙي.
ڃُنڀي: چهندي.
ڃتيون: وڏا ٻالا.
ڃنا: واءُ جا جهوٽا.
ڃبر: جبل. ڀٽر.
ڃبريون: ڪڪن يا ڪانن جا سٿيون.
ڃڃ: ڊورا. ترايون.
ڃڃيان: ڃڃ سان - ڊورن سان.
ڃُنگير: ضري وارا. سردار. پهلوان.
ڃنڪَ: پسڪرداني.
ڃنڪيو: دهليو.
ڃنڪيي: ديواني - مست. حيران.
ڃُلان: هلان.

ڇڱندي: رُلندي. گهمندي.
ڇڱنگيون: ٽوليون.
ڇڻتوڙ: مرد. محبوب - دوست. ڇلن وارو.
ڇڻڻ: لُڏڻ. ڇلڪڻ. هاڻ.
ڇٽيون: نوجون.
ڇماء: ماٺ ڪراء. آجهاء.
ڇمر: ڪڪر. جهڙ.
ڇنّ: گاهہ ۽ وڻن واري ترائي.
ڇين: گهڙي - ساعت.
ڇٽي پيا: محو ٿي ويا.
ڇوهي: سخت طوفان. وهڪري.
ڇيون: ڇيهون. پرزا.
ڇيم: ناچ. خوشي.
ڇيڙون: ٽوليون. ڪٽڪ.
ڇيڪ: ڇڙواڳ.

ح

حاج: احتياج. ڪم.
حاجت: خواهش. ڪم.
حاذق: قابل حڪيم. آزمودگار.
حال: روحاني مستي. وجد. حقيقت.
حُباب: پاڻيءَ جو ڦوٽو.
حجت: دعويٰ.
حجرو: خلوت جي جاهہ - ڪوٺي.
حرف هرو: حرف حساب. ميار.
حُزن: ڏک. غم.
حس: احساس. حواس.
حَسب نَسب: اصل نسل - بنياد.
حضورا: حضور سان.
حضوري حج: وڏو حج.
حڦائو: مڙس - ڀتار.

حقيقت: صوفي طريقي جي ٽئين منزل.
حل ٿيا: سمايا. ملي هڪ ٿيا.
حام: نياز. نهٺائي.
حليم: نماڻي سڀاءَ وارو.
حمام: گرم پاڻيءَ سان وهنجڻ جي جاءِ. باهہ - تاپش.
حمائتي: مددگار.

خ

خاصن: خاص ماڻهن.
خام: اجايو. ڪچو.
خامي: اجايا. ڪچائي.
خبيث: پليد. بڇڙو.
خر: گڏهہ. بيوقوف.
خُرزينون: ڪٺڙيا - پورا.
خَرَّ مُوسيٰ صَعِقاً: حضرت موسيٰ بيهوش ٿي ڪريو.
خزينا: خزانا.
خفت: هلڪائي. نماڻائي.
خفي: مخفي. 'ذڪر خفي' = ڳجهو ذڪر.
خُلت: دوستي. محبت.
خَلَق آدم علي صُورته: خدا آدم کي پنهنجي صورت موافق خلقيو آهي.
خلوت: اڪيلائي.
خُماريا: مست ڪيا.
خليل: دوست. حضرت ابراهيم نبي
خمير: ڳوهيل اٽو. اصل جسم.
خيز: ٽپو. ڇال.

د

دار: گهر. دنيا. ڦاسي.
دارون: دوا. سُئيي.
دارُنِهن: دارن سان. دوائن مان.
دارَيْن: ٻئي گهر. ٻئي جهان.
داڙُوَ: مدد ڪندڙ. بچائيندڙ.
دال: 'دوزخ' جو ٻهريون اکر- دوزخ.
دام: دم گهٽڻي. ڦاهي.
دائرا: اوتارا- آستان.
دائودي: حضرت دائود جو ڪُورو. هڪ گل.
دُپارا: ٻنهي طرفن ڪان.
دران: اندران.
درڪ: سمجهه.
درندا: ڦاڙيندڙ جانور. واگهه وغيره.
درو: رستو- لنگهه.
درهڙ: ڏڏڪو- ڏمچر.
دَڙ: ڏمچر- گوڙ.
دَڙي: ڊِرِب. پيٽ.
دِقت: ڪشالو. تڪليف.
دڪ: دِڪي. مٿاهين زمين.
دلبو: دوکو. فريب.
داق: ڪنني. گودڙي.
دلئان: دل تان. دل مان.
دليل: خيال. وسيلو- آسرو.
دم: پساهه. پل. لحظو. درياهه جو چاڙهه.
دمچ: ساهه ڪنج. ترسج.
دم جهليو: ماٺ ڪريو. فڪر م.

دميندا: ترسندا. صبر ڪندا.
دُنگي: ٻيڙي- ڊونڊي.
دُنيي: دنيا.
دوامي: سدائي. هميشه لاءِ.
دوبيناڻي: پياڻي- دوني.
دوپير: وقت جي پوين ٽنگن ٻڌڻ جي رسي.
دُود: دونهون. غبار.
دودستي: وقت جي اڳين ٽنگن ٻڌڻ جي رسي. ٻنهي هٿن سان هنيل ترار.
دَوْر: دليل. وهم- خيال. ڦيرو. پاڻيءَ جو زور.
دور ڪرڻ: وري وري پڙهڻ.
دوزُ: خبيث- نيچ.
دوڪ: پنجن ڪان ڇهن سالن جي وقت جي چمار.
دوڙو: ڊوڙندڙ.
دوس: دوست.
دوسان: دوستن وٽان.
دوس در: دوستن جي در.
دوگ: ڏونئري جا دڳ. ڪاڏي جا نڪر.
دولهه: بهادر.
دونڪي: چمڪي.
دُهريون: موتين ڳنيل مالهائون. پيٺيون.
دهي: ديهي- جسم.
ديت: خون بها.
ديد: نظر. ديدار. ساڃاءِ.
ديس: لشڪر.

ديوان: عدالت گاھ ـ وزير.
ڊَبُوڻ: جهڪا. لاٿون.

ڏ

ڏات: عادت. ڍنگ. روش. رفتار.
ڏاچ: ڏَجا. پيداوار. ڏاچ.
ڏاچا: گيڙوءِ رتا.
ڏاچ: جيهي زمين اپائي. ان داتا.
ڏاٿيون: پَکِيل چانور.
ڏاءِ: ڳاڙھو رنگ جنهن سان
ڪنير ڏانون کي ڇٽين.
ڏبر: اڇي ڪتي. لوئي.
ڏُبي: ڏکي.
ڏُتاريو: ٺڳيو. پنپلايو.
ڏَچُ: دز ـ سيٽي. لالاڻ.
ڏچ: جهنبڙي. وانٺي. بيرق.
ڏر: ڏرتي.
ڏرارٿون: ڏنارن ڪان.
ڏريجاھ: رڪجاءَ.
ڏُرياٿي: اصل ڪان ئي.
ڏڙينڊءِ: لٽيندءِ.
ڏِڳ: ميا متارا. پهلوان.
ڏَمال: چمات. چوٽ ـ ڏڪ.
ڏُٺي: چونڊي. وائري. پسندڪري.
ڏوڏي: ڏَوَٽي. ڏَوڻ.
ڏوڏيا: اي ڏمڻ وارا. ڏنيندڙ.
ڏوڙون: هڪ جيڏيون. سرتيون.
ڏُوڻِ: ڏوٿن.
ڏونس: تيزي. زور. زبردستي.
ڏَوَڻ: باھ کي ڏکڻ.
ڏُوڻَ: لوڏو. لرزش.
ڏوٿيهن: لوڏ ئيهن.
ڏُٺا: ڏُٺيا. صاف ڪيا. پاڪ.

ڏ

ڏاڪاريا: ٻچيا ـ ھٿڪاريا.
ڏان: انعام.
ڏاڻ: ڏان. ڏاوڻ ـ ونگ.
ڏاھ: پري ڪان خبر. ڏس.
ڏاھ ۾. ساڙو ـ سچ. ڏُک.
ڏاھ: پَڌل. مشهور.
ڏاٿيو: ڏاوڻ وڌو. سوگهو ڪيو.
ڏپاٿون: دپاءُ. لاڳ.
ڏپن: سڙن ـ جلن ـ ناس ٿين.
ڏُتڙ: اوتڙ. ڏولاٿو.
ڏُٽ: جهنگلي ڳاھن ٻوٽن سان
پيدا ٿيل ان يا ڦل.
ڏجهه: ڏنپ. سوز ـ ڏنجهه.
ڏُجهن: بدخواھن. دشمن.
ڏڏور: ڏَڏل. بيحال. ڏکويل.
ڏَڏي: ڏکوني. ڏکويل.
ڏُرت: ڏکار. ڏولاٿو.
ڏِک: شادي وقت ڪنوار جو
هار سينگار.
ڏڪا: آلرون. ڏڙڪا.
ڏُڪاءُ: ڪنهن ڏک ڪان.
ڏِکي: سينگاري.
ڏک ٿيا: سينگاريا. ٻڌرا ٿيا.
ڏگرين: ڏگرن سان. ڏنڊن کي.
ڏم: سُهٽيءِ جو مڱيندو.
ڏن: رائر. محصول. نذرانو.
ڏنيري: 'ڪرڙو' مڇي.
ڏنجهه: ڏک. سور.
ڏَنڊ: وڃائڻ جون سڳيون.
ڏُنڪا: ڇڙپون. دڙڪا.

ڏَني: ڪنڌي. ڪپر.
ڏَنير: ڏَنيرَ. وڏا ٽلها ٽانگ.
ڏَنيون: ڪنڌيون.
ڏوت: پيٽوڙي. ڪانو. پليت.
ڏوٿ: ڏک. ڏمر.
ڏُوراني: ڏورانهين.
ڏورو: زورو. ظلم. ڦکر.
ڏوري: گولهي.
ڏوريِ: گولينڊڙ. ڏوريندڙ.
ڏوس: عتاب – تاب.
ڏونگا: طعنا. مهڻا.
ڏوٿا: پيٺا. جهجها.
ڏِهاني: ڏيهه جا رهاڪو. ديسي.
ڏَهين: ڪيترا ڀيرا ڏهه. بيشمار.
ڏُنار: بيماري – مرض.
ڏَيا: حشمت. هيبت.
ڏِيٺ: ديدار. ملاقات.
ڏيٺارٺان: ديدار ڪان.
ڏيٺي: جاڻ سڃاڻ. روبرو.
ڏيٺاري: ڏٺو وائٺو. ڪليو ڪلايو.
ڏيج: ڏاج. سوغاتون.
ڏيريدار: ديري وارو. سردار.
ڏيس: ديس.
ڏيسار: ڏيساوَر. پرديس. پرانهون.
ڏيساندر: پرڏيهه. ولايت.
ڏيکان: ڏسان.
ڏيهاء: ڏيهان. ڏيهه سان.

ڊ

ڊاڀ: گاهه جو قسم.
ڊاڪون: ڊاڪ.
ڊِڀ: واريءَ جون ڀٽون.

ڊِپ: دوا دارون. ٽڪي.
ڊِنَ: ڊِنلن – اگهن.
ڊِوهي: سَنج جو قسم.

ڍ

ڍار: دستور. نمونو. ڍنڌ. لاڙو. ماڳ. وٿ. پاسي.
ڍاڳي: ڦٽل ڍوري يا واهڙ جو نالو.
ڍاڻي: ملڻ جو وعدو.
ڍِب: ڍِبي – دام.
ڍيون: دامَ – ڪوڙڪيون. دوائن جو ڍيون.
ڍِٽ: ٽر جو جو وچ وارو ڀاڱو.
ڍُڪن: ڀهڄن. رسن.
ڍُڪندي: ڀهڄندي – ويندي.
ڍورِ: ڦٽل واهڙ. ڍورو.
ڍونديان: ڳوليان.
ڍيرنون ڍير: ڍڳن جا ڍڳ.
ڍيري ٿئين: ڦاسي پئين.
ڍيل: چڏ. لاهه. ٽيلهه.
ڍيون ٿيو: ڍُبا ٿيو. تري ۾ ڀاڻي رهيو.

ذ

ذاتي: خدا جي ذات جو. اصلي. يقيني.
ذوق: عيش عشرت. خوشي.

ر

راڄاڻ: حاڪم – راڄيو.
راس: درست – برابر.
راسيون: چوٽيون.
راڱا: جهنگلي مرون.

! !

راماٽا: ھڪلون. ڀڪارون.
رامڪلي: راڳڻي.
رانئيان: ريجهائيان.
راول: ٻر ٻتو – سڄڻ.
راهُو: مشهور سخي سمو سردار.
راءِ: راجا – بادشاهه.
رائر: محصول. چونگي.
رائون: ڄار جي ڀاسن کي جهلي بيهڻ لاءِ ڪاري. رڇ جو قسم.
رائيندس: راضي ڪندس.
راپائين: ريجهايائين.
رايون: مينهن جو قسم.
رباب: هڪ قسم جو ساز.
ربابي: رباب وڄائيندڙ. ڳائڻو.
رت ورنو: رت جهڙو. رت ڳاڙهو.
رتول: رنگ محل.
رتين: ڳاڙهن – رتل.
رتيون: ذرڙيون.
رجات: رجوعات. بندگي.
رجائيندس: آلو ڪندس.
رَج: ڍَءُ. ڍئو.
رُجهن: ريڌا رهن – مشغول رهن.
روجهڙيون: اڃن ٻيرن واريون هرڻيون.
رَڃن: رڳجن.
رَڇ: ٿانو. وڏا ڄار.
رڇائين: رڇيءَ جي، رڍ جي.
رخت: سامان. اسباب.
رخساري: رخسار – ڳل.
رخنو: نقص.
رد: بيڪار.

رَڏ: هوڏ ڪندڙ. بيعقل. رد.
رضا: قضا. مرضي.
رعد: گوڙ.
رفيع الدرجات: وڏي درجي وارو.
رقص: ناچ.
رقيب: چاري. نگهبان.
رُڪ: رُڪ جو هٿيار. ترار.
رڪن: ردي ماڻهو. احمق.
رُلي چُلي: پٽڪي.
رمڪيو: گذاري ويو.
رموز: رمزون.
رميا: روانا ٿيا.
رنج: درد. بيماري.
رنجائو: رنج – ڏک.
رنجور: بيمار.
رَند: گس. پيچرو.
رِندي: مستي. فقيري.
رنڍا روڙيا: ٿلهو ست ڪتيو.
رُنڪن: رِنگن. ڪنجهن. ليلائن.
رنگ: تماشو. رونق. خوشي.
رِنگاني: رڙيون ڪندي.
روان: روانو.
روپ: حسن. سوڀيا.
روجهه: هڪ جانور – گورخر.
روچي: روزي. حاصلات.
روح رچنديون: روح کي وڻندڙ. دل پسند.
روڏا: اٺ.
روڙي: نيڪ. بهادر.
روڳ: مرض. بيماري.
روڳي: بيمار.

رومي: مولانا جلالالدين رومي.
رُونِ: روئن.
رَوَنِ: وڃن.
رونجهو: سخي چار سيڙ اڄو ذات
جو رونجهو هو).
روندا: روڄ راڙو ڪندا.
رُوءِ: مُنهن - صورت. نمونو.
روبرو.
رِهائي: رهاڻ - وندر.
رِهاءِ: جڳائي.
رَهُون: جبل. روهه.
رَيُ: تحقيق. نيڪ.
ريبيو: پُلاڙيو. برغلايو.
ريبارو: قاصد.
ريٽ: درياءَ جي ريٽيل زمين.
ريٽو: ڳاڙهو ٻوڇڻ.
ريٿ: ريٿ جا وڏا وار. آنَ.
ريجائو: ريڊو. راضي ٿيو.
ريڏائي: ڏِنگائي. رُساڻو.
ريڙاليون: نالائق - ڪميڻون.
ريکان: ريکون. پاڙون. تارون.
تندون.
ريل: ساوڪ وارو پٽ.
ريلو: ڪشش. وهڪ پاڻيءَ جي.
ريلي: آباد ڪري - ريج ڏئي.
ريمي: ڳنڍي. ملائي.
ريون: ڏَند. داڻا داڻا.

ز

زابر: جابر. زبردست.
زاغ: ڪانگ.
زاف: ضعيف. هيڻي.
زبر: جبر. ظلم.
زبرون: جبرايون. ڏاڍايون.
زربفت: زريءَ جو ڪپڙو.
زلف: وار.
زود: جلد.
زير، زيريون: زيردست. نيچ.
قيدين جا زنجير.

س

ساب پيا: قبول پيا. سڄايا ٿيا.
سابق: اڳيون. اصلوڪو.
سات: ساعت. گهڙي.
ساٿان: ساٿ ڪان.
ساٿر: هڪ قسم جي ٻوٽي. دوا.
ساٿو: سودو. سٽو. عيوض.
ساٿي: مهاڻا. مڇي وڪڻندڙ.
ساٿ: سڳڻ ساٿ. خوشبون. سانباها.
سانيڪا: اونها کوهه.
ساج: ساز. سينگار.
ساجا: تيار. هوشيار.
ساجهه: سهڄ. وجهه.
ساڄاڻو: ساڄاڻ. معرفت وارو.
ساڏوهين: چار جي وڻ جو قسم.
سارون: سنڀارون.
ساروڻي: يادگيري.
ساڪن: رهاڪو.
ساڳاتو: سڱيٽو. رفيق.
ساڳاپو: سڱ. مائيٽي.
ساڳاهي: سمجهي. خبرداري رکي.
ساڳاهيج: ساڄاڻ رکج.
ساڳاهيم: ساڄاڻ رکيم. سمجهيم.
سال: شال. دشالو. سالم. چڱو.

سالن ۾: ٿالن ۾.
سالُور: سالورو. ساز. سک. شال.
سام: پناھ. پناري. لڄ.
ساماڻي: وڏو ٿئي. بالغ ٿئي.
سانئين: وارث. سانگين.
ساٻارا: ساٿيون. ھُن پران.
ساٻيون: ٻلن مارڻ جو اوزار.
سانيڙي: موڳي ٿي. منجھي.
سانئيي: مانت. عزيز.
سانجاڻ: سانجاڻ. رڏو ڀکو.
سانڍيو: سوچيو. سنڀاليو. اميدرکي.
سانڍارو: درياھ جو پيٽ.
سانڊاڻ: لوھ جي دڪي (جنھن
تي لوھار تان لوھ کي
مترکن سان ڪٽين).
سانگ: سانگو. حيلو. سبب.
سانگوتا: وڇاڻ جا ڪوڏ ۽
سگيون.
سانگھارو: پاڻيءَ جي لاٽ.
سانگھيڙا: جايون. وٿاڻ. سوراخ.
ساھنگو: سھانگو.
ساھئين: چڪئين. ھڏ ساھئين.
آرس ڀڃين.
ساھي: ڇڪي ـ تاڻي. آرس ڀڃي.
ساھ ڏيڻ: وير جو چڙھڻ.
ساءِ: سواد. ذائقو. نمونو. طرح.
سائر: درياءُ. سمنڊ.
سائنوءَ: نيڪ ـ سکر. سرھيو.
سائون: ھڪڙي قسم جوان ياڏڻ.
سابون: سکيون. خوش.
سبي: سيبل. گھٽو. اڻ سبيو.

سبيل: تمام گھٽي. جھجھي.
سپر: طاقت وارو. ڏاڍو.
سپوجھہ: داناءُ. ڏاھو.
سپري: سويل ٿي.
سُپيلي: حامي. مددگار.
سيت: ھرھنڌ. جاءِ بجاءِ.
سپر: زور وارو. مضبوط.
سپرو: پريو. وڏو.
سُتَرُ: سٿاٿو تڙ. منزل مقصود.
سَتي: ست واري. سچي زال.
ستوھ: انڌير. ظلم. ڊپ.
ست: سات. سيڙ. پاٽاري.
ستا: انبار.
سَتِ: عيوض. سودو. ڪاھ.
ٽيڙو پنڌ.
سيتَ: سٽاءُ. جوڙ. طرح.
سٽاٿو: سخت. مضبوط. ڏاڍو.
سٽائي سانگ: سانگي سان. ڏاڍي
لاچار سان.
سٽائون: رٽون. اسباب.
سَٽون ڏيڻ: لوھون ڏيڻ. پنڌ
ڪرڻ.
سٽيندي: تکو پنڌ ڪندي.
سٽوءِ: سٽو اٿئي. برداشت ڪيئي.
سُجن: پيدا ٿين. ھٿ اچن.
سپڙ: لس پلي جو سخي حاڪم
چام سپڙ رونجھو.
سُپَڪَ: مضبوط. سوٽ.
سَپني: پيدا ٿي. ڄائي.
سجڪيون: چنبڙيون. سوليون.
سُجود: سجدو. تعظيم.

سچاين: چڱاين . ڀلاين .
سچر: صحت بخش. تازا. گهٽا .
سڄڻ: سُڄهڻ - پڌرُ ٿي اچڻ .
سڄي: پڌري . سڄي .
سڄيائي: سڄي. پوري .
سجهه: وجهه . موقعو .
سِجهائي: جهلائي . ڳاري (سوره).
سچ: ڏس - پتو.
سچي: الاري. نشان ڪري. چتائي.
اکيون ملائي .
سچيون: اسان کي سچي .
سچائي: سچائي .
سِڌاريو: روانو ٿيو.
سِڌام: راس ٿيام. سربام .
سَر: ڪانهن - ڪانو. تير. تلاء .
چشمون .
سِراڙو: تکي ڏوڙ.
سِرائي: سراڻ چاڙهڻ وارو.
صيقلگر.
سُراهتاء: سُرهاڻ ڪان - واس.
سَراهي: سرهائي.
سر در قدم يار فدا شد چه بجا شد:
جيڪڏهن يار جي قدمن تان
سر قربان ٿيو ته ڇا ٿيو؟
سرڪشي: مغروري . وڏائي.
سرکنډ: چندن جو وڻ . صندل .
سرگردان: حيران - پريشان.
سرڻين: سام پيئان . پناهه ۾ آيل.
سَرو: شراب .
سَره: جهنگلي ٻڪر جو قسم .
سَري: اڙهه . مالها . تسبيح .

سربام: حاصل ٿيام . مليام .
سربو سون: اسان کي پلٽ پيو.
سسر: سئو چشمون.
سَسن: گهٽن .
سعادت: نيڪبختي. خوشنصيبي.
سَکن: ڪن - ڏڪن .
سُکوت: خاموشي. ماٺ.
سُکوتان: ماٺ مان.
سِکهون: سکون.
سڪائي: سُکاڻ وارو - ناکئو. رهبر.
سُکائون: پاسون - سچائون.
سکر: لائق . چڱا.
سُکيائي: آسودي.
سُکهن: سکن .
سکبان: ڪتا سنڀاليندڙ. ڪتن
جو مالڪ.
سڱائي: مائٽي - قرابت.
سڱر: رستو.
سڱڻي: ڳنڍڻ واري.
سڱڙيون: وچاڻ جون سڱيون.
سڱيتان: سڱ وارا. مائٽ.
سڱيون: وچاڻ جا سڱ. توتارا.
سَلُ: ٽنگ - سوراخ.
سَلِ: سچي ڪر. سٺاء.
سلاڙيو: ڳنڍ پئو. قطاريو.
سلانَ: سليان - ظاهر ڪريان.
سَلم: سليم. پڌايم.
سَ ي: پڌائي. سَلي.
سلن: سلين . پڌائين.
سلوڪ: فقيريءَ جو رستو.
سلهاڙيو: پڌبو. ڳنڍيو.

سلي: قطاري. سنهاڙي.
سماڻا: عزت وارا. مان وارا.
سمرِ، سمرا: سامان. توشو.
سمن: واعدو. ڳنڍجاڻي.
سمنگي: نوازي. راضي ڪري.
سمگڻا: نوازيا. راضي ڪيا.
سمِي: سمي بادشاهه.
سنان: ترڙ. وهنجڻ.
سنپار: سانپر-چڙو. يادگيري.
سنپوڙو: سنپريل. تيار.
سنجري: پيدا ٿئي.
سنجم: ڪرهه مان پاڻي ڪڍيم.
سنهنج: سُک. سولائي.
سنَنڌ: سفارش. چٺي. آڏر.
سنڌڙيان: سنڌن.
سنڌياء: تنهنجي.
سنڌ: رڳي ڇڏ-لڪائي رک.
سنڌا: عضوا-سنڌ. ٽڪرا.
سنڌو: حد-ڪنارو.
سنڌيندم: سرهس ٻني ڪندم. ڇتائيندم.
سنڌيون: بدن جا سنڌ-عضوا.
سنٻ: اوزار. وسيلو. سٿاهه.
سنٻن: همت جهلين. سٿاهه تي ترن
سنڪو: آڊڪو-ڊپ.
سنڪن: ڏکن-ڪنبن. ڊڄن.
سنڪ: وڄائڻ جو ڪوڏ-ناد.
سنگ: سنگت-سات. محصول.
سنگهار: مال وارا-پاڳيا.
سنگهر: زنجير.
سنواريا: سنواريل. سياڳا. سونهارا.

سنيهڙو: پيغام-نياپو.
سٿاوا: سڏا. ساميان.
سٿُهو: سٿو. ڀڏو.
سٿيان: سٿان-ٻڌان.
سٿيان: سائن. ڪين.
سٿيئين: ٻڌين. سٿين.
سو: سُٿو-ٻڌو.
سوات: سنئون رستو.
سوارا: سويل.
سواري: سويل.
سواريون: سويل.
سواهرو: چڱو مددگار. خيرخواهه.
سواءِ: سٿائو واءُ.
سوائي: سوايو. سرس.
سوائي: سخي.
سويي: سونهن واري. ٻختاور.
سوٽ: ڏاڍو وتيل. سخت.
سوڻا: جوابداريون. ذميداريون.
سوڻائون: ڳولي لڌائون.
سوجهه: ڄاڻ. ويچار.
سوجها: ڄاڻ-پروڙ.
سوجهي: ڄاڃي. چڪاسي.
سوجهيائون: چڪاسيائون. ڄاچيائون.
سوڌا: سِڌا. پورا. سچا. سمجهو.
سوڌائي: چڱائي. سڌائي.
سوڌو: پورو. سچو.
سوڌيون: پوريون. سچيون.
سور: سورة. درد.
سورانگهي: اورانگهي.
سور ٻهار: ڇنڊي صاف ڪر.
سور ڇڻندي: سور ڪاڻيندي.

سور چيو: سوهيو. سست ڪيو.
سور ڏٺي: غم ڏيندڙ ۽ لاهيندڙ.
سُوريتيءَ: درد جي ماريل. ڏکايل.
سوڙ: سٿان پاڻ جي رضائي.
سُوڙو: ڪِٺائتو. لائق.
سوڳند: قسم.
سُول: سُور. فائدو. فرحت.
سون ڀٽي: سون جو سنگ يا داڻا.
سونکهي: ڳٽي. ڍپ.
سونگ: محصول.
سونگا: محصول جي ڪري روڪيا.
سونگي: محصول اڳاڙيندڙ.
سون ورنيون: سون جي رنگ جهڙيون.
سُونهاري: سهڻي. ڏاڙهي.
سُونهان: رهبر.
سُونهاني: سونهين ڪني. واقف ڪني.
سونهايوم: ڏيکاريوم.
سونهن: ڀوڳيءَ جون سيخون.
سوءَ: ماتم. غم.
سيه: سيءَ. سردي وارو مهينو.
سهاڙ: ساهڙ - ميهار.
سُهاڳ: سُک.
سُهاڳي: سکيو. وڻندڙ.
سهاءِ: سهائي - سيائي. جڳائي.
سُهائو: روشني.
سُهائي: سوجهرو. روشنائي.
سَهٽ: سڪاڪير. سلوڪ. رهاڻ.
سَهج: خوشي. شوق. چاهت.
سَهجان: ڪوڏ منجهان. سهج مان.

سهج: ڳڻ. قرب. سينگار. سوچ.
سُهنڊ: سٺو هنڌ. سٺي جاءِ.
سَهس: سهسين. سوين.
سُهڳ: سهاڳ. سک.
سيهو: اميد. آسرو. سهٺو. لائق. چاهه. لاڳاپو. واسطو.
سَهيي: واقف. سڃاڻو.
سَنُنجو: خطرو. تياري.
سوڪو: سکيو. سولو.
سوئيتا: سوءَ ۾. ماتم ۾.
سيءُ: هڪ گاهه جو قسم. ٿڌ.
سيارچ: هڪ قسم جو گاهه يا ڏٿ.
سياڪو: سياپو. ماتي.
سياڻ: مائٽ. شريڪ.
سيبا: ٽوپا. ڳنڍ.
سيباءِ: جڳائي. وڻي.
سيبائو: وڻيو. پسند آيو.
سيبائيام: سون کي وڻيا.
سيبائي: وڻي.
سيٽ: سُٽ جا وٽيل رسا.
سيٽيان: ٻڪ وجهان.
سيج: سيج. کٽ.
سيڏاني: سڪاڻي. سوهي.
سيڙ: واٽ. لنگهه. گذر.
سيڙ: سيل. سچائي.
سيرڙيون: سيرون. واٽون. پيچرا.
سُيَس: مشهور ٿيس.
سيسار: درياهي نانگ.
سيڪارا: سڏڪا. شوڪارا.
سيڪڙو: سڪايل.
سيڪي: چيني.

سِيڱ: ڪمان.
سِيلا: وارن کي ٻڌڻ جي رسي
جا جوڳي کم آئين.
سِپاو: تير. گز. مٽي کي ٻڌڻ
جي رسي.
سِپلهه: ڪنڊا. تير.
سِپايون: رسيون.
سِيُنَ: فقير جي صدا.
سِينڌاريا: سينڌ هڻي سڌيا. باليا.
سِين: سانٽ.
سِيڻاس: سائس.
سِيڻان: سندن لاءِ. سائين.
سِيڻاهيا: سيڻهه وارا.
سِيڻاني: سائڻ. گڏ.
شِياڻي: ساڻ. گڏ.
سِيوا: شيوا. بندگي.
سِيوي: سيبي. توبا ڏي.
سِيهي: شيهي. ڪچ. مٽ.
سِيئَن: تائين.

ش

شبان: ڌنار.
شبيه: شڪل ـ صورت.
شُتر: اٺ. ڪرهو.
شَجَرَ: وڻ. درخت.
شريڪت: برابري. همسري.
شعور: فهم. فضيلت.
شڪستي: دلشڪستي. نااميد.
ملول ـ مايوس.
شڪم: پيٽ.
شڪون: (واحد: شڪ) ڪلي.
بند. ڪيري.

شُهدي: سڪندڙ. غريب. نماڻي.
مُنهن. صورت.
شُومت: برائي. خرابي.

ص

صِراط: پل صراط. واٽ.
صِراطُ المُستقيم: سڌون. رستو.
صريح: ظاهر ظهور. صاف.
صفتان نور: صفتن واري روشني.
صقيلا: چمڪندڙ. ڳهائيندڙ.
صلابت: مٺيا. شان.
صلوات: بندگي. درود.
صواب: سڌائي. چڱي واٽ.

ض

ضاءِ: ضايع. زيان.
ضرور: ضرورت.

ط

طالب المولي مذڪر: مولیٰ جو
طالب مرد آهي.
طالح: ندورو. نياڳو.
طالع: نصيب. ستارو.
طاق: ٿالهه. دروازا.
طاماعو: طمع رکندڙ. ٽاڪائو.
طريق: طريقت. رستو.
طريقت: فقيري جو پنڌ. تصوف
جي ٻي منزل.
طس: ٿالهه.
طوق: هار.
طورسينا: جبل جنهن تي حضرت
موسيٰ نور جو تجلو ڏٺو.

طهورا: پاڪ پاڻي. بهشتي شراب.
طيرن, طيورن: پکين.

ع

عاجزا: ضعيف عورت.
عاجزيون: نيزاريون.
عادنئون: عدن (بندر) کان.
عاصي: گنهگار.
عاق: ناصالح. خراب. بيحيا.
عالَمُ: ڪائنات.
عامن: عام ماڻهن.
عبث: اجايو.
عَبِير: عطر. عنبر.
عدم: نابودي. نيستي.
عراقي: عراقي گهوڙا.
عرفات: مڪي شريف جي ويجهو هڪ ميدان.
عرفان: علم. معرفت.
عُريان: اگهاڙي ـ نانگي.
عزازيل: شيطان ـ ابليس.
عطائي: سوالي. فقير.
عِصيان: گناهه ـ ڏوهه.
عِياتي: عادتي.
عليل: مريض. بيمار.
عليم: ڄاڻڻهار.
عميق: اونهون درياهه. اوڙاهه.
عين: هوبهو. نسورو.

غ

غار ثور: گُم ٿيو.
غواص: ٽوٻن.
غيبتي: گلا ڪندڙ.

غير: ٻوئي ـ پرائي.
غير گمان: پرائي جو خيال. شڪ.

ف

فاذڪُرُوني اَذڪُرڪُم: 'اوهين مون کي ياد ڪريو تہ آءٌ اوهان کي ياد ڪريان.'
فانو: ٻڪ.
فائق: بزرگ. سياڻو.
فتاح: کوليندڙ. فتح ڏيندڙ.
فردا: سڀاڻي. آخرت.
فرقان: قرآن شريف (سچ ۽ ڪوڙ ۾ فرق ڪندڙ).
فَڪان قاب قوسين اَوَاَدنيٰ: ٻن ڪمانن جيترو ويجهو هو، بلڪ ان کان بہ وڌيڪ.
فِلق: فرق.
فن: حرفتون.
فهميدم: سمجهيم.
في الله: فنا في الله. الله ۾ فنا ٿيڻ.
فيض: سوج. پلٽ.
فيل: هاٿي.

ق

قانگ: ڪل ٺاري.
قَچ: چهڪ. چير.
قَرع: سُرت پوڻي جا داڻا.
قَڪي: سٽي.
قِلنگي: فرنگي. يوروپي.
قليل: گان جو سرهو تيل.
قَنُ: ٻپ (پير جو).

ڦوٽو: ڦُلبلو. ٻوڙيو.
ڦورا: ڦُلہارَ. مورَ.
ڦوڙائبا: وڇوندا. جدا ٿيندا.
ڦوڙائو: جدائي-وڇوڙو.
ڦوڳن: ڦوڳ جي ٻوٽن.
ڦوڳي: نڪما. بيڪار.
ڦيٽ: ڏک. صدمو.
ڦيڻ: ڪُبي. جهڪ.

ق

قاب قوسين اوادنيٰ: ٻن ڪمانن جي وچوٽي بلڪ انهيءَ کان به ويجهو.
قائون: قائن سان. جبلن سان.
قالب: جسم. بدن.
قال: بحث مباحثو. گفتگو.
قال قيل: ڳالھ ٻولھ.
قالوابليٰ: چيائون تہ 'هائو.'
قبلي نما: قبلو ڏيکاريندڙ.
قد: هوڏ.
قدام: اڳواڻ. سردار. پيشاني.
قد ٻڌي: هوڏ ڪري. منيو ساهي.
قديم: ازلي. اصل کان.
قرنفل: لونگ.
قرن: سخي سمي ڄام جو نالو.
قربُنو: محبت. سبند. وڙ. ڀلائي.
قزاق: رهزن. ڌاڙيل.
قصر: ماڙي.
قضائي: اتفاق سان.
قفلن: تالن-ڪلفن.
قُل لَن يُصيبنا الا ماڪتب الله لنا: چئو تہ ڪابہ مصيبت
اسان کي نہ رسندي، سواءِ انهيءَ جي جا خدا اسان جي حق ۾ لکي آهي.
قلوب: قلب-اندر-دل.
قليل: ٿورا.
قم: اٿ. اٿي تيار ٿي.
قمر: چنڊ.
قانون: طنبو جا پردا.
قوال: راڳيندڙ-ڳائيندڙ.
قيد السماء: داڻو پاڻي. تقدير.

ک

ڪابُل: ڪابل شهر.
ڪاتب: لکندڙ.
ڪاپائتي: ڪاپو ڪندڙ. ڪتيندڙ.
ڪاپٽ: جوڳين جو هڪ فرقو.
ڪاپڙي: سناسي-جوڳي.
ڪاپو: ڪتن جو پورهيو.
ڪاڇوٽي: لانگوٽي.
ڪاڏو: ڇڪ. سڪ. ڪشش.
ڪارائيا: ڪارائيا-ڪارا ٿيا.
ڪارائي: ڪارنهن-ڪاراڻ.
ڪارايل: ڪارو هنجھ.
ڪارڻي: وسيلو. مددگار.
ڪارونيار: ڪُوڙهو. اونهو. هيبتناڪ.
ڪارڻون: ڪوششون. حيلا وسيلا.
ڪانير: بزدل-گيدي.
ڪارهين: ٻارهين.
ڪاري: سخت. ڪهائيندڙ.
ڪاربا: ڪرايا.

ڪاريهَر: ڪارو نانگ.
ڪاڪَت: طاقت. سگهه.
ڪاڪل: زلف. وار.
ڪاڪيون: اڏيون. سرتيون.
ڪام: لکڻ.
ڪامڻ: جادو. منڊ. سهڻي زال. نازنين.
ڪانپُو: جبل جو نالو.
ڪانڊين: ڪنڊين جي ڪانين ۾ (جن جي پاهه ٽڪي آهي).
ڪانهه، ڪانئين: ڪيڏانهن. ڪٿي.
ڪانيي: ڪان. ڏک. سرائي سرمي ٻانڻ جي.
ڪانيتا: نيشن. ڏنڊ.
ڪانيارو: ڪاڻ وارو. ناقص.
ڪانپيرو: پاڻيءَ جو هڪ پکي.
ڪاڻ: عيب. گهٽتائي. شرمندگي. حجاب. لحاظ.
ڪاڻياريون: قصوروار يون. عيبدار.
ڪاهري: اپري. ضعيف.
ڪاهُوجي: دڙي يا مڪان جو نالو.
ڪاهه: ڪاٺي. ڪاه.
ڪانو: درياءَ جو لاهو. لٿل پاڻي.
ڪايا: هاڻي. بدن.
ڪبِرُ: هٺ. وڏائي.
ڪبرياءُ: خدا تعاليٰ.
ڪبير: وڏو گناهه.
ڪپ: ڪپ. چرڪڻ. لڏڻ.
ڪُپلياڻي: جنهن جو ساٿي چڱو نه هجي. جنهن جو ڪو ٻيلي نه هجي.

ڪتابت: لکيو. اعمالنامو.
ڪتو: ڪتيل.
ڪُتُ: مست. تيز شراب. هرگز.
ڪپر: ڪس. ڪچ. مٽ.
ڪُپَر: ڪُريت. ٻچڙي ريت.
ڪُبَتِج: ڪيري پچڻ. بدپرهيزي.
ڪَپُور: ڪافور. سرهاڻ.
ڪُپيري: ڏکي وات. گمراهي. بيراهي.
ڪُجا: ڇا.
ڪجاڙيا: ڇو. ڇاجي ڪري.
ڪَچيو: لکيو. ڏيو. ڍڪيو.
ڪَچ: ڪوڙ. سٽيڙو.
ڪَچو: ٽڪو. داغ. مهٽو.
ڪُچَن: بيوس. لاچار. خراب جاءِ.
ڪَدِ يئو: ريشم. ريشمي ڪپڙو.
ڪُڏاٿورو: نالائق. بداخلاق.
ڪڍ ڪاهڻ: پنيان لڳڻ.
ڪَرَ: خبر. سُڌ. ڄاڻ. جيڪر.
ڪَرُ: گَهَٽ.
ڪَرُ: ڪتب. ڪرم. ٻَنڙا.
ڪِراڙ: پٽ شاهه جي ڊنڊ.
ڪَرڙا: ڏکيا. اٺانگا.
ڪِرڪ: تير ڪان.
ڪُرٻل: هل هلاچو.
ڪَرلاهُو: خبرلهندو. سڀالينڊڙ.
ڪِرنگل: ڪرنگهر. هڏن جو بجرو.
ڪُرندان: خراب رستو. الٽي وات.
ڪَرنگهر: ڪرنگهو. هڏيءَ جو هڏو.

ڪرنون: ڳنڍيون ڳوڙ ها.
ڪرهل: اٺ.
ڪَرِ هو: ڪريو.
ڪَرَهو: اٺ.
ڪَروت: ڪرت - ڪارائي.
ڪِرِي: ڪاڏي جي پرهيز.
ڪُريت: ٻڇڙي رسم - بد رسمي.
ڪرير: ڪِرڙ وڻ.
ڪِڙچ: ڪچرو. ڪک ڪانا.
ڪَڙن: پير ڪَڻن.
ڪُڙهه: اندر. جيءُ. بدن.
ڪَڙهڻ: ويچار ڪر. سڙ. ٻڇ.
ڪَس: ڪشش. پسند. ڪٽ - دل جو غبار.
ڪُستر: ڪوڙا سَرن جا پوڙا.
ڪشتيبان: ٻيڙي هلائيندڙ.
ڪَڪوره: شراب جو هڪ قسم.
ڪُلات: ڪُلچڻو. ڪُلال.
ڪَلال: شراب ڪڍندڙ. مي فروش.
ڪَلپتي: مهاجوڳي. خيال وارا.
ڪُل ٿيا: ڏٺيءَ سان مليا.
ڪُل شيءِ يَرجِعُ اِلیٰ اَصلِه: سڀڪا شيءِ پنهنجي اصل ڏي موٽي ٿي.
ڪُل مَن عليهافانٍ: جيڪي ڪجهه زمين تي آهي سو فنا ٿيڻ وارو آهي.
ڪلمي ڳو: ڪلمون پڙهندڙ.
ڪُل نفس ذائقة الموت: سڀڪو ساهه موت جو مزو چکندو.
ڪِياو: جهيڙو. جنگ.

ڪَليون: نيڙيءَ جا غدود. ڪڍجا.
ڪُم: نيلوفر جا ڦل.
ڪُماچ: رباب.
ڪُمازهشين: (ڪُ+مانهو) ٻرن ڪي.
ڪُمپيتن: ڳهوڙن.
ڪن: ٿيءُ. ٿي پئو.
ڪنان: ڪان.
ڪَنجرو: چولي. ڳچ.
ڪَنجڪ: واڳ.
ڪندا: ڪنڊي جو وڻ.
ڪُنڊيون: ڪنڊن سڳن واريون مينهون.
ڪُنتر: ڪُنَ جنهن ۾ ڏوٻي ڪپڙا ڪنپ چاڙهين. والا.
ڪنگن: ڪانئرن (پکي).
ڪنوٽيا: ڪن وڍيل جوڳي.
ڪنوات: ڳُزنرو. ننڍو اٺ.
ڪُنج: ڪنڊ. پاسو.
ڪنس: ڪيس. انهيءَ ڪي.
ڪُنڪن: ورلاپ ڪن. چرن. ڪنجهن.
ڪٽن: وٽن.
ڪٽيون: مٽيون. موتي.
ڪوڏ: چاهه. خوشي. ناز. لاڏ.
ڪُور: اندو.
ڪورا: منهنجي خاطر. پاسخاطري ڪري. سوز - سازو.
ڪورنشون: نياز. سلام.
ڪوڙڪيون: پکين ڦاسائڻ جا دام.
ڪُوڙي: بي وڙي. نالائق.

ڪُوڪَتَ: ويڌن. ظلم.
ڪوڪڙ: سڪل ٻيرون.
ڪُول: بدلڇڻ - گنهگار.
ڪونٽر: وڻن جا ڪچڙا گل. شهزادا.
ڪُوات: التي وات. ڏکي وات.
اوجهڙ.
ڪُوار: گلا.
ڪوء: ڪير به.
ڪُوء: گهڻي.
ڪُويساهيا: ڪوڙي ويساهہ وارا.
ڪُوبل: ڪُمهلو - اوپرو.
ڪَنهہ: ڀنڊ جي تڪليف. گهٽو
۽ ڏکيو ڀنڊ.
ڪُهہ: ڇو.
ڪِها: ڪهڙا.
ڪَهِن: ڏکيا ڀنڊ ڪن. ڇون.
ڪَهڪ: ڇهڪ - ڇير.
ڪَهٽي: ڇوٽي. تول.
ڪِهو: ڪهڙو.
ڪَهُون: ڀنڊ. ڪشالا.
ڪِنا: ڪنان. ڪنان.
ڪنچل: ڪَنچل. سون.
ڪياء: ڪَيَئي.
ڪيتائي: تڙ جو نالو - "ڪيتائو".
ڪِيرت: راڳ جي صدا.
ڪيڙي: سيڪاري. هيرائي.
ڪيس: ڪارو رنگ. ڪارا وار.
ڪَيسر: زعفران.
ڪَيفُ: نشو. خمار.
ڪيف: حالت. حقيقت.
ڪيڪان: گهوڙو.

ڪيم: ڪين - نه.
ڪين: نيستي - ڪجهہ نه.
ڪِينٽر: ڪينرو. سرندو.
ڪيڻ: ڪيڏانهن.
ڪٿيان: سندن لاء.

ک

ڪاٿُونبا: جهنگلي ميوو.
ڪاڏو ڪوڙڻ. منهن ڀر ڪرڻ.
بي طاقت ٿيڻ.
ڪاروڙان: 'ڪاروڙي' ڳوٺ ڪان.
ڪاس: سڌ.
ڪانڌ: صبر - ڪميا.
ڪانء: جلاء - ساڙ.
ڪانيا: جلايا. ساڙيا.
ڪاٺان: سڙيا. جليا.
ڪاهوڙي: جهنگ جبل ۾ ڏٺ
ڳولينڌڙ. سچا فقير.
ڪٿيرين: ماروئڙين.
ڪٽرن: ڪيتو ڪندڙ ڳڻن يا مينهن.
ڪتپ: وَدِ.
ڪپر: هڪ ننڍو زهريلو نانگ.
ڪيجائي: اندر جو سوز. ٻارو.
ڪيجن: بيزار ٿين. جهجن - ڳرن.
ڪيجڻ: جهوري. ٻاراٿو.
ڪيدائُون: پياليون. جمنيون.
ڪُنڌي: ڪوٺي. حجرو. اوطاق.
ڪَنر: خراب ماڻهو. دشمن. رقيب.
ڪترا: سچا.
ڪترايون: دشمنيون. برايون.
ڪيردار: افعالن وارا. هنرمند.
سلوڪ وارا.

ڪِرس: لاڏ ڪوڏ. ناز نخرا.
ڪَرڪن: چڙين.
ڪَرڪاڻ: نوڙين جا ٺهيل جوتا.
ڪَرڪرا: ڪپوڙن جي پني صاف ڪرڻ لاءِ ڏوريءَ جا ٺهيل برش.
ڪَري: پوري. سچي. پڪي.
ڪڙا ڪَٿي: ڏڙيون ڪٿي. پوري ڪوشش سان.
ڪَڙهه: دروازو- لنگهه.
ڪَڙيا: پورا. خرزينون.
ڪِڙيو: ٺاوَ. پڪو.
ڪِڙيو: روشني ڪئي. ظاهر ٿيو.
ڪَسو: جتي.
ڪِڪي: مچي.
ڪَم: صبر.
ڪُنب: ڏوٻيءَ جي ديگ.
ڪَنياڙي: ڪنيات جي نار واري.
ڪُنڊي: ڳجهي. ڳجهه سانديندڙ.
ڪُهنبا: ٻاڙها رتل رَوا.
ڪِنياتا: خوش خبري ڏيندڙ. ڪانگل.
ڪُڻ: طرف. پاسو. رنا.
ڪُورو: مچ. ڪلال جي ڀٺي.
ڪوليتي: پوري طرف واري. پوري مند واري.
ڪُوهو: ڀيڙيءَ جي سڙهه واري ڪاٺي.
ڪوهه: پٽ. ڪڏ.
ڪيهه: دز. لٽ. خوشبوءِ دار گاهه.
ڪَهج: ٽڪج. ڪڪ ٿج.
ڪيترا: جوتا.

ڪَنرو: انهه ڪڏ ڪرڻ جي جاءِ
ڪِهنا: ننڊ. اوڏايون.
ڪِهڙانو: کولیندڙ. ڏوريندڙ.
ڪير: جماعت. ٽولي.
ڪيرون: مبارڪون.
ڪيروليون: ’ڪيرولي‘ گاهه.
ڪيِن: ڪائين.
ڪيِنڌي: ڪائيندي.
ڪينئن: خير. سک.
ڪيِڻ: ڪاڏا. طعام.
ڪيهه: سيٽي. دز. لٽ.
ڪِيو: ڪايو. پيٽ ڀريو.
گاڏيليون: سهٽيون زالون.
گاروڙين: جهانديدن. آزمود گارن. جوڳي فقيرن.
گاءِ: هوڏ. تڪبر.
گَبرو: رلي. اوڇڻ.
گَبري: گودڙي. بغلي.
گَت: ريت- دستور
گتا: ڦاٽا- اڪيا.
گَجَر: گجر قوم جي (موسل).
گَجهيل: گجميل شهر جون ٺهيل.
گُداز: سوز. فراق.
گَدايو: سا ايو.
گِرت: ڳنڍ. ناڙي جي هڙ.
گِرداب: ڪن. اوڙاهه.
گَردانيو: پروڙيو. سمجهيو.
گِرنهي: گِريو. روچ.
گَري: ڳنڍ. تڪر.
گِري: گِير ڪري. پونڪي.

گزنگ: هڪ ايراني ۽ واهہ جو نالو.
گسا: گس ڪان. وات ڪان.
گسي: اٺن جا ليڏونا.
گفت: ٻولي. آواز. چيائين.
گلبُوء: خوشبودار.
گماڻي: نابود ٿي. گمراهہ ٿي.
گماڻي: بيخود ڪئي.
گمن: غمن. سيرـ گهمڻ.
گنجو: گنجو لڪر.
گند: ٻانيءَ جي ول 'ڪُوٽي' جو ڦل ـ لوڙهہ.
گنداڻون: ورليون.
گندي: چادر. ٻوتي.
گنگاڻي: هُشاڻي ـ جهڪائي. مات ڪرائي.
گنگن: آنن.
گنوايو: وڃايو.
گنڀتر: هاٿي.
گودڙ: وڏي گودڙي.
گور: قبر.
گورکناٽ: جوڳين جو مها گرو.
گوشي: ڪُنڊ ۾. نويڪلائي ۾.
گوندا: ٻڪرين جي ننڍن ڦرن جا واڙا.
گيان: سچي ڄاڻ. معرفت.
گيرب: هٺ. وڏائي.

ڳ

ڳاچ: ڳيچ. راڳ.
ڳاڳا: هڪ جهنگلي ميوو. ڳاڳيون.

ڳاراچو: احوال. محفل. شادماڻو.
ڳالهائون: سندن ڳالهائڻ.
ڳاهہ: اشارو. بيت. ٽُڪِس ۾. اعجاز.
ڳانو: ڇوڙول. گونج.
ڳيرو: جوڪرات. ٻار.
ڳيا: ٻوڪيا. ڳل جهليائون.
ڳڻتو: ويڙهيو.
ڳڻن: ڦاهين. طوقن.
ڳجهاندر: ڳجهہ ۾.
ڳران: وڻان. ڳهران.
ڳرن ۾: ڳچين ۾.
ڳري: ڳلي ـ ڳهڻي. وسيلو.
ڳريو: ٻڙيءَ جي ٻڪهہ جو رسو.
ڳرهيان: ٻيان ڪريان. اوريان.
ڳڙهہ: قلعو.
ڳڙي: ڳنهي ـ وٺي.
ڳڳاٺيا: ٺاري ڇڏيا. نيستا ٿيا. بيهوش ٿيا.
ڳمن: آهستي هلن.
ڳني: وٺي. ڪٺي.
ڳوريون: ڳوليندڙ. طالبو.
ڳهريو: ٺشي ۾ موڙيو ٿيو.
ڳهلي: ڳهيلي. الجاڻ.
ڳهنا: زيور.
ڳهيو: ٻورهيو ڪيائين. ڳر ۾ وهيو.
ڳيڙءَ: ٿو ورتو.

گهہ

گهاٽُو: مڇي ماريندڙ.

ڳھاڻي: ڳھاڻي شراب مان.
ڳنا ڳناڻي: ھمت ڪري. ڪلي ڪڍي.
ڳنانڊار: وڏا- ڳھند.
ڳيٽُرن: بھانا. عذر
ڳوٿ: ٽڙي. اندر. دل. در. لنگھ. گس.
ڳوٽڪن: ڳيٽون ڏين.
ڳھجان: مجلس. خوشيون. ناچ. ڪِل.
ڳھڏي: ٻت ڪي لوڏي. ڳھوماڻجي.
ڳھڙء: فڪر- آٽڻ.
ڳھل: تولي.
ڳھماڻي: ڦيري ڪاڏائين. ڀنوائي.
ڳھنگھر: ڏک سور.
ڳھڻ چاڻ: ڳھٹو چائندڙ. سياڻا.
ڳھور: چڪر. ڦيرو. ڪُنُ. ٻور. خيال.
ڳھور ڀيا: ڳھڙيا. ڪُنَ ۾ پيا.
ڳھوربندڙ: ڳوليندڙ. ڳولائو.

ل

لا: نہ. نفي. نيستي.
لاتقنطوا مِن رحمة الله: خدا جي رحمت کان نااميد نہ ٿيو (تحقيق الله سڀ گناھ معاف ڪري ٿو.)
لاڄُو: ڀڙيءِ جا رسا.
لاڄُوبند: نوڙين جا ٻنڌڻ.
لاحد: لامڪان. حد کان ٻاھر.
لاخوف عليھم و لاھم يحزنون: انھن لاءِ ڪو خوف نہ آھي ۽ ڪي ھو ڏک ڏسندا.
لاڏ: حاصل. فائدو.
لاڏ: انڪل. ماٺو.
لاڏاڻ: بار ڪٽڻ.
لاڏوڻا: بار.
لار: مال جو ٿر. چڙي جي وچ واري ڪاٺي.
لارون: پاڻيءَ جون ڌارون. ٽيڙيون.
لاڙي: اُڙي- ريڙ.
لا ڪوفي: ڪُوفي يا فيرقي کان سواء.
لاڳ: محصول.
لاڳيدار: لاڳو وٺندڙ. محصول اڳاڙيندڙ.
لام: تاري. ٻناري- آسري.
لامقصود في الدارين: سواء خدا جي ٻنھي جھانن ۾ ٻيو ڪو انھن جو مقصد نہ آھي.
لامڪان: مڪان يا جاء جي ٻند کان ٻاھر. ھرجاء.
لامي: لڙڪندڙ. نمندڙ.
لانڇي: ڳولھي. ڏوري.
لانگ: پرانگھ. تنگ.
لانٺين: ڪَسي ڳالھہ.
لاڻي: ھڪ ڪارو ٻوٽو.
لاھَ: سَٽَ. چال. لاڙو.
لاھوت: سلوڪ جي چوٿين منزل.
لاھوتي: لاھوت جي منزل کي ٻھتل سالڪ.
لاءِ: لاءِ ساءَ.

لانو: جڏو. عيبدار.
لايعرفهم غيري: مون کان سواءِ اوليائن کي ٻيو ڪو نه ٿو سڃاڻي.
لَب: لالچ.
لباس: ويس. ٻاهريون ڍڪڻُ.
لِبِيسُ: پوشاڪ. ٻاهريون هارسينگار.
لِڇيا: هيڪيا. ڊِنا. لُڏيا.
لُڄان: ٿڪان.
لَحمُ: ماس. گوشت.
لحظو: پلڪ. اک ڇنڀ.
لَدُ: لاپ. حاصلات.
لدا: لڪيا (تقدير موجب).
لُدا: ٻه تارا جي 'ٽيڙو' کان پوءِ ايرن.
لُڙ: تکڙ ۾. تيزي ۾.
لُڙ: گوڙ. درياءَ ۾ پاڻي جو چاڙهه.
لَس: پاڻيءَ جي اڄ نئي اڄ.
لِسان: زبان.
لُسندي: لُوسيندي. پاڻ جي سيڪ وقت.
لُعاب: وات جي ڦيٽي.
لَغار: ذرو. ٿوري گدليل شي.
لَڪُ: چيلهه. لنگهه.
لڪڙياريون: سنهڙيون. نازڪ.
لڪيون: ننڍا لڪ.
لِک: ذرو. ننڍي. ٿوري.
لُکَ: گرم هوا. آساٽ.
لکا: ڍڪڻُ. نماءُ. تفاوت (جو ڏسڻ ۾ اچي).

لکڻ: ڳڻ. لِڄڻ. صحيح ڪرڻ.
لکيڻ: عادتن ۾ لڇڻ ۾.
لکيي: چار لاکي جي گهوڙيءَ جو نالو.
لکيا: سڃاتا.
لڳ: ڪارڻ. واسطي.
لڳهه: ککر. جهڙ.
لگو: منڊو.
لَلُ: اڄڻ.
للاهه: سست. ڍچڻا.
لُلُر: ٻوٽو جو پاڄي طور رڌجي.
للو: مهٽو هنجهه.
لَم يلد ولَم يُولد: هو (ذاتي تعاليٰ) نڪي ڄڻي ٿو نڪي ڄائو آهي.
لَنب: هڪ گاهه.
لُنڍا: عيبدار- ناقص.
لنگا: لنگڙا. منڊا. جڏا.
لنئون: الفت. نائو. محبت.
لُوت: هڪ قسم جو وڻ.
لوئو: رُليل. سڙيل. ڪاٺو.
لوئيءَ: رليل.
لوهي: لُٽپي. ڦٽري.
لوچ: لُڇ پڄ.
لوچڻ: ڳولڻ.
لوڏي: شڪاري.
لوري: هڪ قسم جو تير. ڪانُ. ڳٽي. ڪميٽي.
لوڙا: هٿل. گوڙ.
لوڙائين: ڏاڙيلن.
لوڙو: هڪل. هل. فرياد. حملو.
لوڙهه: سڙهه- لاش.

لُوساڻي: ساڙي، ڪاڙهي. جلائي.
لُولاٽ: ليلڙاٽ. عاجز ٿيڻ.
لَوَنَ: لُڏن. لڏڪن.
لِون: تند. تار. سنهڙا وار.
لَوندا: پولينڊا. لاٽ ڪندا.
لوھ: لوھ جو اوزار. ڪاتي. زنجير. تير.
لوهٽي: مڇي جو قسم.
لوهُو: رت ـ خون.
لوهيڙا: هڪ قسم جا وڻ.
لوھ: مڪان. ماڳ.
لوڙ ياري: لوڻي ڏيکيندڙ.
لَهُ: لٿون ـ نينهن.
لُهائو: جلائيندڙ ـ ساڙيندڙ.
ليس: ڪام ـ سيڪ.
لَهُمُ البشريٰ: (دنيا ۽ آخرت ۾) انهن لاءِ خوشخبري آهي.
لَهِينداءُ: اوهين لهندا.
لَهوارا: هيٺ وهڪري طرف.
لِهون: لهو.
لَٿا: ذرا ذرا. آلا. وڍيا ـ لٿيا.
لَٿيي: لٿيي ڇڏي ـ وڍي ڇڏي.
ليڙو: اٽ.
ليباڪا: جهاتيون ـ آسرا.
ليَ: ڪيڪ.
ليٽ: پاڻي جي اٿل.
ليسَ ڪمثله شيء: خدا جهڙي ڪابه شيءِ نه آهي.
ليل: رات.
لينگ: ريڙ ـ پڻيي ـ ڦاٽل ڪپڙو.
لينگهن ۾: چنل ڪپڙن ۾.
لينگهو: داغ ـ ٽڪو.

م

مات: مار پل ـ نابود ـ فنا.
ماتَ: ماک. احسان ـ ڀلائي.
ماڄ: راڳيندڙ ـ مطرب.
مارا: ماريندڙ.
مارَأيتُ شيئا إلا وَرأيتُ الله: آءٌ اها شيء ڪانه ٿو ڏسان جنهن ۾ خدا جو جلوو نٿو ڏسان.
مارڳ: واٽ ـ گس.
ماڙيچي: مارو ذات جي.
ماريٺون: اسان کي ماريئن.
ماڙ: ڀلائي ـ مهرباني.
مازاغ البصر وما طغيٰ: نه نظر ڏنگي ٿي ۽ نه نافرماني ڪيائون.
ماڪاٽي: مڪان ـ جبل ۽ ٽڪي جو نالو آهي.
ماڪاڻي: ڇاڻي ڀڃي.
ماڪُرُ: قبول ـ پسند.
ماگر: مان گهر. مان گر. مونکي.
مامرا: معاملا ـ رٿون.
مامور: امر ڪيل ـ نصيب ۾.
ماموري: وڏي بيماري ـ ڳري آفت.
مامويئن: ماموئي درويشن.
مانڊي: منڊ ڪندڙ ـ جادوگر.
مانگرياڻي: منگريجو ٻچو. مڇُ.
ماھ منير: روشن چنڊ.
ماهيت: حقيقت.
مُباح: روا ـ جائز. حلال.
مُبين: چٽو. ظاهر.
متارا: بياد ر ـ مست.
متاءِ: منهنجي متان.

مٽ: عيوض. هڪ جيڏو.
مٽائون: ماريائون.
مٽن: ٻرن- ٻچڙن.
مٽ: ماپ. انت. حد.
مجاز: عشق.
مجوسيءَ: نفس اماره. ڪافر- گبر
مڄي: موڪلي.
مجهجيي: مزاج جو واقف- حال محرم.
مڃ: ڪانهن جون نوڙيون.
مڄٺ: هڪ وڻ جنهن جي پاڙ سان
ڳاڙهو رنگ ٺهي. ڳاڙهو- لعل.
مچر: ساوا ڪچا سگر. ڪنڌيءَ
جو پور.
مجرو: سلام. ديدار. تماشو.
مچڻ: متان.
مڃيجاه: وڃ جانءِ- تون ڪيچ.
محفوظان: لوح محفوظ کان-
ازل کان.
مد: مئه- شراب.
مدارن: پروسن- تعلق.
مدعي: ڪوڙا دعويدار. دشمن.
مڏ: ٿرهو- ڪکن ۽ ڪانين جو
ڍڳ. ڪکن جو ڳڏو.
مذاق: ٺٺولي. ٺٺڪي
مذڪور: ذڪر- احوال.
مر: سيٽي- ميراڻ.
مرڪ: مرڪي. ترڙي جا قطرا.
مرزو: چم جو جوراب جنهن سان
بدبو ابندي آهي.
مرسل: موڪليل- رسول.
مرڪ: فخر- وڏائي. مرڪڻ
جهڙي ڳالهه.

مرڪئون: مرڪندڙ- ٽهڪندڙ.
مڙان: گڏجان- ملان.
مڙنيون: مڙني کان.
مس: ٿامون- ڪچ.
مساوي: هڪجهڙو- برابر.
مسحو: وضو.
مسلم: قبول ڪيل- مڃيل.
مسن: تڪليف ۾ اچن.
مشاهدو: ديدار- لقاءُ.
مصلحت: ڀلائي- فيض.
مضر: ضرر پهچائيندڙ.
مضمضه: ڪرڙي.
مطيعن ڪي: تابعدارن کي.
معبود: عبادت جو لائق.
معجونون: مرڪب ڏوائون طاقت
لاءِ.
معذور: ويچاري- بيوس.
معرفت: ڄاڻ- پروڙ.
معمور: آباد- اڏيل.
مفتي: فتويٰ ڏيندڙ.
مقالان: بيان کان.
مقاسياڻي: مقام ياڻي- هڪ ٺهي
قبرستان ۾ دفن ٿيل.
مڪا: موڪليا.
مڪار: موڪليم. مونکي موڪليا.
مڪڙا: جهاز.
مڪڙي: ٻيڙي.
مڪ: تيل جو مڪ. تيل مکڻ.
مڪئي: ڳاهه جو هڪ تسر.
مڪٽ: موڙ- تاج.
مڳ: ٻن- ڳهر.

مَلُ: پهلوان- بهادر.
مُلُ: ملهه. وٽ.
ملاح: مليح جو جمع (مليح= مِٺو) سکر.
مُلاحظو: ڊپ- خطرو.
مَلامُ: ملامت. ميار.
مُلاءِ: وٿاڻ- ڪاڻ.
ملڪوت: ملائڪن وارو درجو سالڪن جي هڪ منزل.
مَلُور: ملول.
مَلهائيج: موڪج- سرخرو ڪج.
مَلهي: سرخرو ٿي- مرڪي.
مَنا: من ٿاڻ- دل ماڻ.
مَنارِين: موڙين- مهٽين.
مُنجان: موڪليان.
مَنَدُ: مَدُ- شراب.
مَنبُ: جادُو.
مُنبا: چِلا. ڪنگڻ.
مَنبل: ساز. اسباب. ٽيڪسات.
مَنبي: ٻنائي. جوڙي.
مُنبُ بون پائڻ: قابو ڪري جهلڻ.
مَنصور: مشهور صوفي شيخ حسين منصور حلاج. جنهن ’انا الحق‘ جو نعرو هنيو.
مَن طَلَبَ شيئاً وَجَدَ: جنهن ڪا شيءِ طلبي ۽ ڪوشش ڪري اُن کي ڳوليائين ته اها لڌائين.
من عرف الله ڪَلَّ لسانه: جنهن الله کي سڃاتو تنهن جي زبان ڪُنگي ٿي.

مَن عَرَفَ نَفسهُ فَقَد عَرَفَ رَبَهُ: جنهن پاڻ کي سڃاتو، تنهن پنهنجي رب کي سڃاتو.
مَنڪر: ڪُورو. ماڻکرمچ.
مَنگل: ڪورو. آڙاهه.
مَن لاشيخ لهٗ فشيخهٗ الشيطان: جنهن کي ڪو مرشد ناهي، تنهن جو مرشد شيطان آهي.
مَن له المولىٰ فله الڪُلُ: جنهن کي مولىٰ آهي تنهن کي سڀ ڪجهه آهي.
مَنَهين: اجهو. ڇپر- ڇنو.
مُياني: مَڌي ٻي.
مَنيو: ڳوهيو.
مَٽي: ڏانهن. وٽ.
مُوتوا: مرو (مرڻ ڪان اڳ).
موڏن: آئن.
مورچل: مورجي کنڀن جو ٺهيل پنکو.
مُورئي: بلڪل ئي- اصل.
مورن: آيرن- ڦٽن.
موريائ: ڪٽ- ميل.
موريسر: اک ڀر وار. اک جو ڦلو. ڪتر.
مُوڙ: مُوڙي- سرمايو.
مُوسَتُ: ڪوڙو بهانو- عذر.
موڪ: جام- گهڻو. ڇڙواڳ. ڪشادو.
موڪي: شراب وڪڻندڙ عورت. ڪلالڻ.
مولهيا: ٻِنڪا- ٻِڳون.

مُونا: گوڏا.
مُونڙيہين: گوڏن سان.
مُونڻهان: مون کان.
مونڻهين: مونکي.
موھ: منهن. مهاڙ.
موھڙ: مهاڙ–منهن.
موءِ: جتائون. وار.
ميها: ميها–پاڃي جو ھڪ قسم.
مَهاين: آزمودگارن. سردارن. بهادرن.
مهارا: مهارو–پلنگ.
مُهاءِ: مُنهن اڳيان.
مَهائين: وريام–بهادر
مُهت: مان–آبرو.
مَهر: مهار. واڳ.
مِهري: فياض–مهربان.
مُهرو: هڙيءَ جي آڳيل جو ڪلو (جنهن ۾ پڳهہ جو رسو ٻڌ جي).
مُهڙُ: مهندار.
مهميزون: جُتيون. ڏڪ.
مُهينِ: ناس ڪن. عذاب ڏين. موهين.
مُهندڙي: موهيندڙ.
مَهيسر: پيرمغان. وڏو ديوتا.
مٺ: ميت–لاش.
مٺڪي: مهائن جي.
مَٺيين: ماڃين. تورين. ڳڻين.
مي: شراب–مَدَ.
مَيا: رحم–ٻاجهہ. متارا–ٿُلها.
مُيان پوءِ: مُئي کان پوءِ.

مياٺون: اهي جايون جتي مڃي ماري ڳڌ ڪن.
ميٺ: ميسار. ڍڪ.
ميثاقان: ميثاق کان. ازل کان.
ميچون: اشارا.
ميخون: ڪليون. نوڪون.
ميڏا: آڏا ڳتيل وار (ڪنواري ڇوڪريءَ جا). وارن جا سوڙا.
ميرياڻي: عيبدار.
ميڙ: ملاءِ.
ميڙائو: ميلاپ–وصال.
ميڙو: ميلاپ–وصال.
ميس: نفساني خواهش. آڪڙ.
ميڪان: ميخون–ڪليون.
مَيَن: سورمن کي–مين متارن کي.
مَيَن: آئن.
مَيَنِ: پَرِيَن. لکن.

ن

نابودي: نيستي. فنائي.
ناپُون: ننهنڊون. چنبا.
ناتاريون: پيڙين پيهارڻ لاءِ تنيا لنگر.
ناتر: پانهي. تازي تواني.
نٿ: ڏڻي. سردار. مرشد–گرو. مها جوڳي.
ناڏ: ورلاپ. آلاپ
نارُ حاسيه: ساڙيندڙ باھ.
ناري: دوزخي.
نارين: زالون.

ناڙيون: نبضون. جسم جون رڳون.
نا-وت: سلوڪ جي پهرين منزل.
نلسيندي: اپڙندي - ڪٽي ڪيندي.
ناقصائي: عيب ڪان. نقص سان.
ناٿو: آٿ - ڏاڍي.
ناڪسيءَ: ٻاڙ وڇاڻ.
ناڪون: ناڪون - تير.
ناڪلاءَ: 'ناڪلو' وڻ.
نا ڪُٺا: خلاصي - ملاح.
ناڳهه، ناڳاهه: اوچتو.
نانءُ: نماءُ - جهڪاءُ.
نانُ: مان.
نانهن: نيستي. فنا.
نانگو: ملنگ - جوڳي فقير.
ناني: هنگلاج جي ديوي. بيبي.
ناه: نہ هئڻ. نيستي.
نانُڪ: تير جي چهنب. چوٽ.
نايبين: تون جهڪائين.
نبارُ: خالص - نج.
نبري: ختم ٿئي. چڏي.
نبيي: جتاءُ ڪري. توڙ پهچي.
نبيريو: جدا ڪيو. فيصل ڪيو.
نبرُ: نبل - ڪمزور.
نتُ: هميشه.
نبت: بنا ڪپڙي - ننگو.
نجابت: شرافت - بزرگي.
نجاست: پليتي - ناپاڪائي.
نجاه: اوهين پهچائجو.
نجس: پليد - گندو.
نجهرو: اجهو. جهوپڙي.
نج: پلي - سدا.

نيدوري: نياڻي.
نِڌان: ٻجاڙي.
نِڌاڻ: خزانو - ڌن. گهڻو - ڪثرت سان.
نِڌر: بي آڌار - بيواهي
نِڌو: ٻڌل - ڦاٻو (فعل جو اسم مفعول).
نرتي: جاچي - سنڀالي.
نرجا: بيشرم. نرجا.
نرجايون: بيشرمايون.
نرڳ: دوزخ.
نرمل: صاف. روشن.
نڙ: وڇاڻ جي ڪاٺي
نزديڪين: سندن ويجهو د بدار.
نسيان: وسير - غفلت.
نُصفو: قطرو.
نفي: انڪار. نابُود (ضد: اثبات).
نقرين: شرنائين سان.
نڪ: ڪرڙهه تي پاڻيءَ جو چلهو. آوازو.
نِڪتي: ستڪي. اڪيلي. فقط.
نِڪتو: نسورو. چڙو.
نِڪون: پاڻي جا ڏڀا.
نِڪُرنج: ڪُن - گرداب.
نِڪتا: نڪتا.
نڪتُ: تارن جا ميڙ. برج.
نِڪڙايو: نکيٽي ڪريو.
نِکيريو: الڳ ڪريو.
نِڳيا: نڪتا.
نِلو: رڳو. خاص - فقط.

نَمُ: ساک. آلاڻ.
نِينُ: ليلاءِ- روچ راڙو ڪر.
ندا: گلا، سامان ٻڌي سفر جي تياري ڪئي.
نِدُ: گهر- آستان.
نڱر: لنگر- ٻڙيءَ کي ٻڌڻ جو رسو.
نِوالا: گِراهه- لقما.
نُوچ: ڪَتل نظر.
نُورا: پيرن جون چيرون.
نوراين: ٻڪريءَ جو ڏائيندڙ ڦر.
نوڪون: چهنبون.
نَوم: ننڊ.
نَوڻ: هيٺاهين زمين.
نُوندَين: ليکين- شمار ڪن.
نِهو: بڻ بنياد- نسل.
نِهوڙيو: نابود ڪيو.
نَهيءَ: انڪار- نفي.
نَهي: ٻڌي- قابو ڪري.
نئي: نِمي- جهُڪي.
نَئين: نَئِي ندي- نهر.
نَئي ويا: لڙي ويا.
نِي: ڏوهڻ- ڪنياڻي.
نِياءُ: انصاف.
نياڻ: تلاءُ.
نيچ: گهڙو- دلو.
نيدوءَ: اونهو سمنڊ.
نِيرُ: پاڻي- جل.
نيران: نيرن- ناشتو.
نيرانا: بـُکيا.
نَيڙ: نئي نهر- کسي.

نيزارا: ڀالا. غمزا.
نيشن: چهن ورهين جو جوان اٺ. وڏو ڏند. همت وارا جوان.
نيڪاري: ڌوئي صاف ڪري- پاڪ ڪري.
نيڪيٽي: ڪنوار جو مائٽن کان جدا ٿيڻ.
نيلُ: پاڻي- ڳاڙهي جو وڏو عدد. بيشمار.
نيڻس: ولي وڃيس.
نيٺاه: منهنجون اکيون.
نيهه: ٻڙي. حڪم. اختيار.
نيهانيون: ڦانو ٻچائڻ جون آويون.

و

وات ٿيا: ٻند ٿيا.
واتيندڙ: ورهائيندڙ.
واجهه وجهي: نهاري. ڪوشش ڪري.
واچا: وچن. ٻولي.
واچائون: سخن. انجام.
واڌائي: ٻار جي ڄمڻ جي خوشي. واڌائي.
واڍ وڙڪي: ڦٽلن جي.
واڍ وڙيا: وڍيل- ڦٽيل.
واذڪر ربڪ في نفسڪ: پنهنجي رب کي پنهنجي دل ۾ ياد ڪر.
واريو: موٽايو. ورايو.
واڙ: واڙي. لوڙهو.
واساما: ڳُتيون. فڪر. ڳڻتيون.
واشڪروالي ولاتڪفرون: منهنجو

شڪر ڪريو ۽ انڪار نہ ڪريو.

واڪ: وس. حيلو. ٻنڌ. ٻاڪل.

واڪ: ٻيچ. ورو ڪڙ.

واڳجي: ٻڌجي.

واڳي: لغام.

و الله مع الصابرين: خدا صبر ڪندڙن سان آهي.

و العصر: زمانو شاهد آهي.

و امّا منۡ خافَ مقام ربّهٖ: جيڪو ٻنهنجي رب جي اڳيان بيهڻ کان ڊڄي ٿو.

وانءُ: ونءُ. وڄ.

وانٽي: حصي ۾. ڀاڱي ۾. نصيب.

وانجا: دور. ڀري. گمراهہ.

وانجهي: ونجهہ وارو. ٻيڙي هلائيندڙ.

وانڌا: ورلاپ. واڪا.

وڌ: ننڍڙو ڳوٺ- واڙيو.

واڻيا: ڳنڍيا. جڙيا.

واهارو: واهرو.

واهيري جي وير: تماشا.

واهوندن: ڏڪڻ اولهہ جي هوائن (جي سياري بعد لڳن).

واهيت: نگهباني.

واء: افسوس.

واٽ: چڪاس. جاچ.

وانٽيون: ٻيرتون. جهنڊيون.

وائو: ذڪر. بيان. ٻولي.

وائي: ٻولي. آواز.

وائي ٻيا: وات ٻيا. تڪرار ڪيائون.

وَتَواصَوابِالحق وَتواصوبالصبّر: پاڻ ۾ صلاح ڪندا رهو حق سان، ۽ پاڻ ۾ صلاح ڪندا رهو استقلال سان.

وِتر: هيڪڙائي. هڪ.

وِترو: وڏيڪ. گهڻو.

وِتريون: گهڻيون.

وَ تعز من تشاءُ و تذل من تشاءُ: جنهن کي وڻيس تنهن کي عزت ڏئي ۽ جنهن کي وڻيس تنهن کي ذليل ڪري.

وِتو: اجايو. ضايع.

وَٿ: شيء. مهلائتي چيز.

وَٿاڻ: مڪان. لوڙهو.

وَٿَ: وٿڙ. ساک. تحفو. ڀاڳو.

وَٿيُون: ڪناريون. ڪنيون.

وجود: هستي. خودي.

وجهہ: صورت.

وِڃا: علم. هنر.

وِڃري: ٻکهري. بيقرار ٿي.

وجهڻ: ڳرڻ. بيقرار ٿيڻ.

وجهيو ڪاڻ: البٽ ڪريو.

وِجهلي: سور ۾ ڳري.

وِڇين: ٽيهري.

وَڇار: وڇن وارو. ميهار.

وحدتا: وحدت سان.

وحدہٗ لاشريڪ لهٗ: هو (ڌڻي) هڪ آهي ۽ ڪوبہ جهڙس ناهي

وحوش: جهنگلي جانور. مرونن

وداع: موڪلائي.

وَڏ لهي: وڏ قيمت لهي.
وڏاندرا: وڏا. مضبوط. عمدا.
وڏاڻ: ساز. واڄو.
وڏاياءِ: تنهنجون وڏايون.
وِڏوٺو: ڪاوڙيل.
وِڏوڙا: وِڏوٺا. ڪاوڙيل.
وڏيت: وڏنيدائي. سبب.
وَڍُ: زخم. گهاءُ. وڍي.
وَڍي: وڍيل. ڪپيل.
وَرِ پيو: هٿ آيو. حاصل ٿيو.
وَراڪو: پيچ محبت جو.
وَراڻ: آسودگي. سُڪار.
وَرت: ڪوهه مان پاڻي ڪڍڻ جو رسو.
وِرچي: بي آرامي ٿئي. ورچي.
ورچاڻي: بيزار ڪري.
وِرد: وظيفو. لازمي ڪم.
وِرسيا: ڀليا. گمراهه ٿيا.
وِرساياس: ڀُلايس. گمراهه ڪيس.
ورڪن: ٿڙڪن. لڏن.
ورڪ: وڻ.
وَرم: ضروري ڪم. سودو.
وِرمن: ديرڪن. ترسن. روڪجن.
وَرَن: رنگ.
ورناٺي: قبولي. اوناٺي.
وَرَنهه: چڱو مڙس. جوانمرد.
وَريام: پهلوان. بانڪو. بهادر.
ورونهن: وندر. ڇچار.
ورونيون: سڪي ويون.
وروهڻ: وندرڻ. ريجهه رهاڻ.
وِره: درد. غم.
وَڙُ: ڀلائي-احسان. جنس. ٻٽ.

وَڙال: ڳولا ڦولا. ڀڄا ڳاڇا.
وڙاهه: وٺاهه. نقصان.
وڙاءُ: وڙائي. جڳائي.
وڙائتي: وڙن واري. لائق.
وَسَ: وسندي. آبادي. وسڪار.
وِسامي: ٿڪجي. بيحال ٿي.
وِسائي: اجهائل. ٿڪل. پروس.
وسوڙل: ڳهلي. سوڙهل. سادي.
وِسَهُ: ويساهه ڪر. اعتبار ڪر.
وَسِيل: وسيلو.
وصالي: وصال جا طالبو.
وظيفا: ڦيٽا. دعائون.
وَفِي اَنفُسڪم، افلا تبصرون:
(خدا جي قدرت جون نشانيون
اوهان جي اندر ۾ آهن، پوءِ
اوهين ڇو نٿا ڇنائي ڏسو.
وِڪر: ڳنتي. نڪر.
وڪني: ڪڪ. بيزار.
وڪار: ڳدام. سراءِ. مال رکڻ
جي جاءِ. مال وارو.
وَڳڻ: هلڻ. رلڻ.
وَل: هر ڏي-پوک.
وِلِ: ولهه. ٿڌ.
وِلاڙ: پير جي جانچ لاءِ آڏو
وڌي پير ڪٽڻ.
وِلتيي: پوٺتي موٽي. پُٺ ڏيئي.
وَلسوف يُعطيک رَبڪ: تنهنجو
رب توکي ترت عطا ڪندو.
وِللين: ڀڪواس ڪرين. وڦلين.
وِلوڙا: ڪيرجا ولوڙا. ڪير ولوڙڻ.

وِلها: غريب. ڪنگال.
ولهارن: سبز ميدانن. ماٿرين.
وَلهو: محبوب. پيارو. مڙس.
وَمَ: جنن ۾. سان.
وَمُ: درياءُ.
وِماس: فڪر. ڳڻتي. ويچار.
وِماسيا: فڪر ۾ پيا. منجهي پيا.
وناهيو: شادي لاءِ سنيرايو. وناهه ۾ ويهاريو.
وَ نحن اقرب اليه من حبل الوريد: اسين انسان کي سندس ڪنڌ جي رڳ کان به ويجها آهيون.
وِنڌيان: سيبان. رفو ڪريان. ٽُنبيان.
وِنڌِين: سوراخ ڪن.
ونڪ: رنگ. چمڪ. تجلو.
ونگس: سهڻي سيائي زال.
وِنگسيو: سوگهو ڪيو. ونگيو.
وَنهيان: سُڪيا.
وَٿاه: اي وڻ!
وَٿاءِ: ورن يا رنگ واريون. اهڙي نموني جون.
وٿائون: وڻن کان.
وٽڪار: لس ٻيلي ۾ وڻن جي هڪ جوءِ جو نالو. وٽراهه.
وِٿِيواند: سهڻي هاب. ڪميٽي.
وَٿِيي: وڻج ڪري. سودي.
ووڙ: ڳول. ڏور. نهار.
ووڪ: ڪوڪ. رڙ. دانهن.
وَهَڙ: پاڻيءَ جو وهڪرو. تک. درياءَ جي سير. نينهن.

وِهائي: موڳو ڪري. اوراڻي. غش ڪري.
وِهاڳ: اسر جي راڳڻي. پرڀاتي.
وَهان: عمل ڪريان. هلان.
وِهاڻو: صبح جو تارو. سوديندڙ.
وِهرون ڪرڻ: ستا هڻڻ. زور ڪوشش ڪرڻ. آرام ڪرڻ.
وِهسن: خوش ٿين.
وِهيڪني: ڪير بند ٿئي.
وهلا: جلد-سگها.
وَهلور: بيزار-تنگ.
وهلوريا: بيزار ٿيا. پريشان ٿيا.
وَهُ لڳو: آڪيرٿي. نينهن لڳو.
وَهون: زالون.
وَهيٺو: هٿ وس. اختيار ۾.
ويءُ: گاهه وارو ميدان.
وياءَ: اولاد.
وياهي: چٽڀي. اوري. ڳرهي.
ويچون: حيران. هلاڪت. ڏڪيائي. جدا. ذرا ذرا. پرزا پرزا.
ويڌ: ويڌن. تڪليف.
ويرا: انهيءَ مهل.
ويراڳ: فراق- وڇوڙو.
ويراڳي: تارڪ فقير.
وير وتار: هردم. هميشه.
ويَرِي: ڪوهي.
ويڙهه: مارن جو ملڪ. گاهه جي جوءِ. ماڳ.
ويڙهو: گهر. پاڙو.
ويڙيجهپ: هڪ ڳوٺ جو نالو (جو ڏيلي تعلقي ۾ آهي).

! !

ويڙيچن: وطن وارن. جهانگين.
ويڙين: ويڙن ۾. وطن جي ماڳن ۾.
ويساند: آرام. ساهي. صبر.
ويساهي: ڍوکو ڏني.
ويساهين: ساهه پٽڻ. آرام ڪرڻ.
ويڪ: ڪشادگي. ويڇو. تفاوت.
ويلا ڪري: وقت گذري وڃي.
ويلو: ويرم. دير.
ويلهه: اڻهوند. ٻُڪ.
ويٺ: وهڪ. گهر. ٻيٺڪ.
ويڄ: طبيب. ڏاهو.
ويمو: متاسنا. وڻج واپار. ڌسو.
وِيَنِ: وياس.
وينتي: عاجزي. منٿ.
وينجهار: جواهرن کي ٽنگ ڪيندڙ. عاقل ـ داناء.
ويڻ: مهڻو.
وَيِيَتَ: بنا. کان سواءِ.
وَيِيَتَ واهر: بنا واهر. بيوس.

ه

هاتڪ: حاذق. هوشيار. ڏاهو.
هايون: هلاڪت. نقصان.
هار: آڌار. آهر.
هاريا: نادان.
هاڪ: ساراهه. هڪل.
هالار ڏني: هالار (ڄام ننگر) جو سردار. ڄادم جکرو.
هالاري: هالار جو رکيل ڪپڙو.
هالورا: جهاڪو. چمڪاٽ.
هام: ڊڙ. دعويٰ.
هاهر: اڻ جي هونگار.

هاٺون: ڏاڙيل. ظالم.
هاوانا: هل. دهشتون.
هاڃي: باهه. اوڙاهه. دوزخ.
هٿڪڙول: هٿڪڙيون.
هٿ هڻن: ٻچائين.
هَٿَ: جسم. هاڃي.
هِچِي: شدمد سان پڙهڻ.
هڄ: عذاب سَهُـ. تڪليف ڪيو.
هڄي ويا: ڦنا ٿي ويا.
هَڏ: جسم. رت پاڻي. سانت.
هَڏ: ماڳهين. سوراهين. هرگز.
هڏاڪُنيان: 'هڏاڪني' گوٿ کان.
هَرَ: سار. يادگيري.
هَراڻي: هيڻائي. هٿاڪڙائي.
هر ڪيس: هر رنگ جا.
هرڪنهين: ٻنيلين. پلجي پئين.
هرنام: 'هري' جو نالو. سلام.
هُري: ياد اچي.
هريا: ساوا. آلا. تازا.
هڙده: ارڙهن.
هَڪنو: تيار.
هَڪُون: روڪون. اٽڪون.
هَڪيا: حاضر. تيار.
هُڳاءُ: بوءِ.
هُلاچو هل: غوغاء. آواز.
هَم: غم. ڏک.
هماءُ: هڪ قسم جو خيالي پکي.
همه: سڀئي. سڀ.
همير: امير. سردار.
هناڪ جسمي والفوادلديڪم: سنهنجو جسم هت آهي ۽ دل اوهان وٽ.

هنڊوا: ميڻهن وساوڙا (ڳاڙها جيت).
هُنگ: هُونگار. هڪل.
هِنگلور: هنگلاج.
هينهان: هن ڪان پوءِ.
هينئار: هن سال. هيئنر.
هٿيي وبا: ڦري ويا.
هوائون: وهم. اجايا خيال.
هوائي: نابود. خام.
هوتُ: بلوچن جي 'هوت' قبيلي
جو فرد. پنهون. محبوب.
هوتاڻي: 'هوت' بلوچن سنجهان.
پنهون. محبوب.
هور: هرڪر. ڪُٽڪو.
هورا: ڳڻتي. انتظار.
هوڙاڪ: هوڙو. ننڍي ٻيڙي.
هول: ڊپ. فڪر.
هُون: هُجن.

هُونءَ: سان. آءٌ.
هوندو: جيڪي موجود هجي.
هينان: هيٺان.
هٺائين: هيٺائين.
هُٿڙ: هٿ. هستي.
هيءُ: هيءُ وجود. هستي.
هيجان: هيج سان. پيار مان.
هيج هرج: هيڏانهن هوڏانهن ڪرڻ.
هيڏي: اُٺ جي واڳ. پاڪڙو.
هيرئون: هريل.
هيڪاند: سيلاب. گڏ جائي.
هيَنِ: سُيَنِ. سُٺيَنِ.
هيهات: افسوس - هاءِ هاءِ.
هَيْهات هَيهات لِمَا توعدون:
هاءِ شل (پري هجي) اها
ڳالهه جنهن جو توهان کي
ڊپ ڏنو ويو آهي.